

Tisdagen den 26 november

Kl. 15.00

*Om vidgade
möjligheter för
handikappade att få
arbete på den öppna
arbetsmarknaden*

1 § Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

**2 § Svar på interpellation 1985/86:34 om vidgade möjligheter för
handikappade att få arbete på den öppna arbetsmarknaden**

Anf. 1 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Ingrid Hemmingsson har frågat statsrådet Bengt Lindqvist vilka åtgärder han ämnar vidta för att underlätta för handikappade att få arbete på den öppna arbetsmarknaden.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara interpellationen.

Ingrid Hemmingsson tar upp förtidspensioneringen av unga handikappade och framhåller att deras möjligheter till anställning på den öppna arbetsmarknaden måste förbättras.

I januari månad i år hade ca 14 000 ungdomar mellan 16 och 29 år sjukbidrag eller förtidspension, enligt riksförsäkringsverkets statistik. Detta är en beklagligt hög siffra, men statistiken visar dess bättre att antalet förtidspensionerade ungdomar har sjunkit under en följd av år. Detsamma gäller om man ser till andelen förtidspensionerade i dessa åldersgrupper.

Den här positiva utvecklingen måste fortsätta. Det är ytterst angeläget att samhället på alla sätt söker hindra att unga människor förtidspensioneras innan möjligheterna till rehabilitering har prövats tillräckligt.

Om handikappades möjligheter att få och behålla ett arbete på den öppna arbetsmarknaden skall kunna förbättras, behövs insatser över ett brett fält. Det är regeringens avsikt att gå vidare med sådana insatser.

Det går att ordna arbete i stället för förtidspension åt många unga handikappade. Det visar bl. a. en försöksverksamhet som arbetsmarknadsstyrelsen redovisade våren 1985. Denna verksamhet omfattade 547 handikappade under 35 år. Av dem bedömdes en tredjedel vara flerhandikappade. Under försöksperioden budgetåret 1983/84 kunde 54,6 % placeras i arbete, utbildning, praktik eller annan åtgärd som bedömdes kunna leda till arbete. 21 % fick varaktiga arbeten under perioden.

Sökande med svårare funktionsnedsättningar behöver oftast arbetsförberedande åtgärder innan en arbetsplacering kan ske. Det kan handla om utbildning eller arbetsträning. Många behöver fördjupad yrkesvägledning med praktisk arbetsprövning för att komma fram till vilket slags arbete som

är lämpligt att satsa på.

Genom arbetsmarknadsinstitutet kan dessa sökande få sådan kvalificerad vägledning och hjälp med att hitta lämpligt arbete, praktik eller utbildning. Vissa arbetsmarknadsinstitut har särskilda resurser för specifika handikappgrupper. Vid institut för t. ex. synskadade kan en blind eller svårt synskadad person också få träning i förflyttningsteknik, hjälp med att prova ut hjälpmedel och träning i att använda dem m. m.

Den yrkesinriktade rehabilitering som bedrivs vid arbetsmarknadsinstitutet är mycket betydelsefull för handikappade sökande. Den resursen måste vi slå vakt om.

Ingrid Hemmingsson har särskilt tagit upp lönebidragen till arbetsgivare som anställer arbetshandikappade.

Mer än 40 000 personer har nu en anställning med lönebidrag. Sedan förra hösten har antalet anställda med lönebidrag ökat netto med ca 3 000 personer. Med en årlig avgång om ca 8 % innebär det en dubbelt så stor bruttoökning.

Enligt Ingrid Hemmingsson är lönebidragets storlek enbart beroende på vem som är arbetsgivare, men däremot inte på handikappets utveckling. Men det är faktiskt inte rätt. Den 1 juli 1984 genomfördes nämligen en viss differentiering av lönebidraget i enlighet med riksdagens beslut (AU 1983/84:19, rskr. 322) med anledning av regeringens proposition (1983/84:122) om introduktionsstöd och reformerat lönebidrag för arbetshandikappade m. m. Ett särskilt lönebidrag med en högre bidragsprocent infördes för personer med svårare arbetshandikapp. Samtidigt skärptes kraven för placering med 100 resp. 90 % lönebidrag hos statliga myndigheter resp. allmännyttiga organisationer genom att dessa platser skall förbehållas personer med svårare arbetshandikapp som behöver en hög subventionsnivå under lång tid.

Enligt arbetsmarknadsutskottet (AU 1983/84:19, 1984/85:11) innebär den här reformeringen av lönebidraget en lämplig avvägning när det gäller lönebidragets differentiering. Min uppfattning överensstämmer helt med utskottets uttalanden i denna fråga.

Jag vill också erinra om de möjligheter som finns för arbetsgivare och handikappade att få bidrag från arbetsmarknadsverket till arbetsplatsanpassningar och hjälpmedel i arbetet.

På senare år har datatekniken fått allt större betydelse på hjälpmedelsområdet. Redan nu finns arbetsplatser där mikrodatorer har försetts med utrustning för punktskrift, syntetiskt tal eller annan utrustning som behövs för att människor med olika handikapp skall kunna använda dem.

Regeringen anser det angeläget att de möjligheter som ny teknik kan innebära för handikappade tas till vara. Arbetsmarknadsstyrelsen har därför fått särskilda medel till ett projekt för teknikupphandling av mikrodatorer som arbetshjälpmedel åt handikappade. Bidragen till arbetshjälpmedel kan numera få överstiga det normala högstbeloppet 50 000 kr., bl. a. för att öka möjligheterna att skaffa datorer som arbetshjälpmedel åt handikappade.

Årligen satsas betydande belopp på arbetsmarknadsåtgärder för handikappade. Riksdagens beslut med anledning av 1985 års budgetproposition innebär att drygt 5,5 miljarder kronor anvisades till åtgärder enbart för

arbetshandikappade. Ca 30 % av medlen till arbetsmarknadspolitiken gick således till sådana åtgärder.

De arbetsmarknadspolitiska stöden för arbetshandikappade är främst inriktade på att få till stånd arbetsplaceringar. Men det är också viktigt att hindra utslagning från arbetslivet av anställda som drabbas av funktionsnedsättningar.

Handikapprörelsen har ofta påtalat den betydelse som lagen (1974:12, 1982:80) om anställningsskydd har haft för handikappades möjligheter att behålla ett arbete. Genom det beslut som riksdagen nyligen har fattat (prop. 1984/85:89, SoU 13, rskr. 172) om företagshälsovård och arbetsanpassning har ännu ett viktigt steg tagits för att hejda utslagningen. Beslutet innebär bl. a. att ett tillägg görs i arbetsmiljölagen (1977:1160) som gör det till en skyldighet för skyddskommittéerna att verka för att en på lämpligt sätt organiserad arbetsanpassnings- och rehabiliteringsverksamhet bedrivs på arbetsplatserna. Dessutom kommer ett villkor för bidrag till företagshälsovården att vara att denna har kompetens och resurser för arbetsanpassnings- och rehabiliteringsverksamhet.

Anf. 2 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret.

De insatser som görs för att bereda arbetshandikappade sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden är den bästa lösningen, både för den handikappade och för den offentliga ekonomin. Detta är någonting som alla är överens om. Om man läser handikappkommitténs slutbetänkande, upptäcker man att de här åsikterna framförs där. De framkommer också när man lyssnar till de olika handikappförbunden, enskilda människor och även de politiska partierna.

Jag har tagit upp lönebidragens utformning i min interpellation. Ett lönebidrag som är rätt utformat är nämligen det bästa hjälpmedel som finns för att arbetshandikappade skall kunna komma ut på den öppna marknaden.

Visst har det skett en viss förbättring i och med det beslut som vi tog här i riksdagen den 1 juli 1984. Då tillkom ett introduktionsstöd och ett särskilt lönebidrag. Detta sade vi från moderat håll ja till, därför att vi tyckte att det var ett steg i rätt riktning att anpassa lönebidraget efter den handikappades behov. Men detta räcker inte för att flera skall få stadigvarande arbete ute på marknaden.

Trots allt finns det vissa begränsningar i lönebidragets utformning. Möjligheterna att upprätthålla en anställning är begränsade för den som har bestående handikapp och för den som har ett handikapp som försämras. Nuvarande utformning av lönebidraget förutsätter i alla fall en viss bestämd utveckling av handikappet, och en viss nedtrappning av lönebidragsprocenten sker dock. Efter i bästa fall fyra och ett halvt år är man nere i 25 eller 50 %.

Men det finns människor som har ett handikapp som inte precis följer den utvecklingen. För den som då inte klarar sin arbetssituation återstår förtidspensionering eller eventuellt anställning inom Samhällsföretag, om Samhällsföretag råkar finnas på orten och råkar ha arbetsuppgifter som passar.

Prot. 1985/86:36
26 november 1985

*Om vidgade
möjligheter för
handikappade att få
arbete på den öppna
arbetsmarknaden*

*Om vidgade
möjligheter för
handikappade att få
arbete på den öppna
arbetsmarknaden*

Jag tycker att det är bättre om den här lönebidragsprocenten i större utsträckning kan anpassas efter den enskildes behov. Den kan t. o. m. öka upp till 100 % – det är ändå billigare för samhället och bättre för den handikappade.

Anna-Greta Leijon sade att det satsas 5,5 miljarder på arbetshandikappade. Ja, men det skall man se i förhållande till andra satsningar och andra siffror. På förtidspensionering satsas det i runda tal 15 miljarder per år. Av de 5,5 miljarder som satsas på arbetshandikappade åtgår 2 1/2 miljarder till lönebidragsanställningar och 2 1/2 miljarder till Samhällsföretag. Det är 42 000 arbetstillfällen som man får ut av de 2 1/2 miljarder som satsas på lönebidrag och 27 000 arbetstillfällen som man får av det som satsas på samhällsföretag – där är subventionen större.

Det finns ett samband mellan förtidspensionering och satsningar på lönebidrag. I handikappkommitténs slutbetänkande nämner man som ett exempel att om 20 000 personer kunde komma ut på den öppna marknaden, skulle kostnaderna för staten bli 1,7 miljarder lägre per år. Det säger ganska mycket. Det säger att det finns ett samband och att det också finns möjligheter – om man kan pressa ned förtidspensioneringen så finns det resurser över att satsa på lönebidragsanställning, som alltså är det mest önskvärda.

Anna-Greta Leijon tillbakavisar mitt påstående att lönebidrag är beroende av vem som är arbetsgivare. Men det är på det viset. Det nya lönebidragssystem som vi beslutade om den 1 juli 1984 tillämpas för endast hälften av de lönebidragsanställda – resten är beroende av vem som är arbetsgivare. Vid statliga myndigheter får de anställda 100 % i lönebidrag under obegränsad tid, och i ideella organisationer får de 90 % under obegränsad tid. Det är hälften av de lönebidragsanställda som kommer i åtnjutande av detta – 20 000 personer. Bidraget är inte anpassat till behoven. Det är mycket stor skillnad mellan att det i bästa fall sker en nedtrappning till 25 och 50 % efter fyra och ett halvt år och dessa förhållanden.

Visserligen sade man från utskottets sida att den höga subventionsgraden under lång tid skulle förbehållas personer med svåra handikapp, men det stämmer inte riktigt med verkligheten. De människor som arbetar i ideella organisationer och motsvarande är de som passar för administrativt arbete. I vissa organisationer är faktiskt hela administrationen uppbyggd på lönebidragsanställda.

Systemet tar alltså i anspråk mycket stora resurser, som skulle behöva fördelas till fler handikappade. Stöd till föreningar måste ges på annat sätt och inte camoufleras som stöd till handikappade. Det gynnar inte de handikappade. Lönebidraget måste anpassas till de handikappades behov i mycket större utsträckning. Pengarna skulle räcka till många fler lönebidragsanställningar om det inte gjordes någon skillnad beträffande dem som är arbetsgivare.

Anf. 3 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! Interpellanten tar upp en mycket viktig frågeställning, nämligen hur lönebidragen skall utformas så att de utgör ett verkligt alternativ till förtidspensionering eller anställning inom Samhällsföretag.

Vi har i dag drygt 300 000 förtidspensionerade i vårt land. Många har förtidspensionerats på grund av ålder och arbetsbrist. Antalet förtidspensioneringar som beviljas av arbetsmarknadspolitiska skäl ökade med nära 50 % mellan åren 1983 och 1984.

Inslaget av yngre personer är påtagligt. Varje år förtidspensioneras drygt 2 000 ungdomar under 30 år. Detta är en mycket hög siffra.

Jag håller med arbetsmarknadsministern om att de handikappades möjligheter att få och behålla ett arbete på den öppna arbetsmarknaden bör förbättras. Jag delar även arbetsmarknadsministerns uppfattning att vi måste slå vakt om arbetsmarknadsinstitutet. Vi är helt överens på denna punkt.

Vid Unga Synskadades riksstämma antogs ett uttalande där man slog fast att det inte är någon målsättning för en handikappad ungdom att få anställning i Samhällsföretag. Unga Synskadade anser att den skyddade sektorn, på längre sikt, helt skall avskaffas. På kort sikt vill man att utslussningen från Samhällsföretag till den öppna arbetsmarknaden radikalt skall ökas. Utslussningen är i dag endast 2 %. Centerpartiet föreslog i januari i år att utslussningen skulle öka och att antalet arbetshandikappade inom Samhällsföretag successivt skulle reduceras till 20 000. I oktober var antalet 26 000, en ökning med 600 på ett år.

Utvecklingen borde gå i motsatt riktning nu i högkonjunkturen. När konjunkturen vänder blir det ännu svårare för arbetshandikappade att få arbete på den öppna arbetsmarknaden.

I vårt förslag ingick att vi skulle åstadkomma förbättrade möjligheter för de handikappade genom ett höjt lönebidrag ute på den öppna arbetsmarknaden. Vi anser att det inte råder en rimlig balans mellan det stöd som utgår till Samhällsföretag och det stöd som utgår till enskilda företag vid anställning av handikappade. Vi föreslog därför att det särskilda lönebidraget skulle förbättras och utgå med 90 % av lönesumman under det första året och därefter med 75 % fram till fyra års anställning. Under en obegränsad tid därefter skulle lönebidrag utgå med 50 % av lönesumman.

Många småföretag vågar inte anställa handikappade, bl. a. med hänsyn till företagets lönsamhet. Centern anser, precis som Unga Synskadade, att en anställning i det öppna arbetslivet framstår som en bättre chans för de flesta handikappade än en anställning inom Samhällsföretag. Vi vill med våra förslag bemöta den handikappade positivt i detta avseende.

Vid riksdagsbehandlingen avslogs vårt förslag med motiveringen att nuvarande regler för det särskilda lönebidraget infördes så sent som den 1 juli 1984. Riksdagen var därför inte beredd att vidta några förändringar.

Utskottet utgick ifrån att regeringen på lämpligt sätt följer utvecklingen när det gäller utslussningen från Samhällsföretag till den reguljära arbetsmarknaden med användande av det särskilda lönebidraget.

Arbetsmarknadsstyrelsen föreslår nu att antalet platser med särskilt lönebidrag kraftigt skall utökas, nämligen med hela 1 300 platser. I tilläggsbudget I föreslår arbetsmarknadsministern en utökning med endast 200 platser. Det råder således stor oenighet om behovet av platser.

Jag vill avslutningsvis, herr talman, fråga arbetsmarknadsministern: Är det en bra utveckling att dels antalet arbetshandikappade i Samhällsföretag ökar nu i en högkonjunktur, dels utslussningsprocenten är så låg?

*Om vidgade
möjligheter för
handikappade att få
arbete på den öppna
arbetsmarknaden*

Anf. 4 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag håller helt med Ingrid Hemmingsson om att vi måste pressa ned förtidspensioneringen. Det sade jag också i mitt interpellations-svar, och denna uppfattning har vi gett uttryck för många gånger tidigare. Jag tror inte att någon har en annan åsikt på denna punkt. Förtidspensioneringen behövs, men vi har alla en känsla av att vi inte i varje situation har gjort tillräckligt mycket, speciellt för de unga handikappade, innan vi tar till förtidspensionering. Jag håller också med Ingrid Hemmingsson om att lönebidraget inte skall vara ett stöd för föreningars verksamhet. Det skall vara ett stöd för att bereda handikappade möjligheter att få arbete. För ett par år sedan skärptes därför bestämmelserna när det gäller lönebidrag till allmännyttiga organisationer för att säkerställa att pengarna verkligen kommer de handikappade till del och inte blir ett allmänt verksamhetsstöd. Det skall de alltså inte vara.

Vad beträffar differentieringen av lönebidraget kan man tycka att det som Ingrid Hemmingsson säger och som moderaterna föreslog i sin motion låter väldigt bra, nämligen att lönebidraget skulle differentieras med hänsyn till den enskilde individen. Men jag tycker att arbetsmarknadsutskottet, när utskottet diskuterade den här frågan, gjorde en bra genomgång av vad detta skulle innebära i praktiken. Inte minst utifrån motioner som centerpartiet hade väckt var utskottet, med undantag av moderaternas företrädare, enigt om att en sådan differentiering skulle kunna få en mängd negativa effekter för den handikappade. Differentieringen skulle bl. a. kunna innebära att vi fick ett slags meritvärdering, en ingående granskning, av varje enskild handikappad på ett sätt som man helst inte vill vara med om. De andra partierna i arbetsmarknadsutskottet avvisade därför moderaternas förslag på den här punkten. Jag tror att det var ett mycket klokt ställningstagande.

Vad moderaterna missar i sitt resonemang om ett differentierat lönebidrag är vad de handikappade kan göra på arbetsplatsen. Vi vet att också mycket allvarligt handikappade och flerhandikappade personer kan göra en mycket stor arbetsinsats om man bara anpassar arbetsplatsen och skaffar tekniska hjälpmedel. Ingrid Hemmingsson säger att ett rätt utformat lönebidrag är det bästa hjälpmedlet för att ge handikappade jobb. Även jag tycker att det är ett bra hjälpmedel, men väl så bra och kanske ännu viktigare är att vi får en anpassning på arbetsplatsen till individen. Det är inte individen som skall anpassa sig, utan arbetsplatsen. Om man har tanken på ett lönebidrag som är differentierat helt efter handikappat tappar man bort denna andra, viktiga problematik. Det är inte bara den enskilde individens handikapp som avgör vilken arbetsinsats denne kan göra, utan det är i mycket stor utsträckning hur man behagar utforma arbetsplatsen.

Får jag sedan säga att Samhällsföretags subventionsgrad naturligtvis är hög. Under de senaste åren har vi arbetat intensivt för att pressa ner kostnaderna för Samhällsföretag. Men vi vet att det i många fall är personer som inte ens med hjälp av lönebidraget har kunnat beredas arbete som får arbete inom Samhällsföretag. Det är då fråga om personer med ännu svårare handikapp än dem vi hittills diskuterat. Därför behöver vi Samhällsföretag.

Också bland flertalet handikapporganisationer är inställningen den att Samhällsföretag spelar en mycket stor och viktig roll. Jag vet att Unga

Synskadade har en annan inställning. De skiljer sig därvidlag, skulle jag vilja påstå, från flertalet andra handikappgrupper. För några veckor sedan uppvaktades jag på departementet av representanter för Unga Synskadade. Samma eftermiddag tog jag emot också DHR Ung, De Handikappades riksförbunds ungdomsgrupp. Dessa två ungdomsgrupper har sinsemellan ganska olika uppfattningar om Samhällsföretag. DHR Ung säger att lönebidraget oftast inte är möjligt att få för deras medlemmar och ser med väldigt stor oro på att det finns de som talar om Samhällsföretags avskaffande. Vi kan drömma om ett samhälle långt fram i tiden när alla får plats på den öppna arbetsmarknaden, men där är vi inte ännu. Därför behöver vi Samhällsföretag.

Får jag slutligen ta upp frågan om AMS hemställan om lönebidrag. Det vi gjorde var att i tilläggsbudgeten särskilt satsa på lönebidrag för krisorter i Bergslagen. Behandlingen av AMS framställan i övrigt kommer att redovisas i budgetpropositionen.

Anf. 5 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till Anna-Greta Leijon: Varför inte ändra på reglerna så att alla kan få lönebidragsanställningar under samma förutsättningar oberoende av vem som är arbetsgivare?

När det gäller just detta att statliga myndigheter ges 100 % och ideella organisationer 90 % lönebidrag säger Anna-Greta Leijon att man ändrat bestämmelserna så att det endast är de som har de svåraste handikappen som skall komma i åtnjutande av detta lönebidrag. Jag vet av erfarenhet att detta av flera skäl inte stämmer med verkligheten. Jag tror nästan att statsrådet själv har misstankar åt det hållet. Att det inte stämmer beror på att dessa arbeten är av administrativ art. De som rekommenderas till dessa tjänster är oftast sådana som kan administrativt arbete. Som jag sade tidigare finns det faktiskt organisationer som har byggt upp sin administration med hjälp av lönebidragsanställningar. Då har man nått ett stadium där lönebidragen är en dold subvention till föreningarna, och det är väl statsrådet och jag överens om att de inte skall vara.

Varför inte ändra reglerna? Det är ju också orättvist de arbetshandikappade emellan, att en del som har vissa kunskaper och en viss läggning kan komma i åtnjutande av bidrag så att de kan få vara kvar på sin arbetsplats under överskådlig tid, medan andra får byta arbetsplats.

Beträffande differentieringarna sade jag tidigare att det bör vara så att man kan få ända upp till 100 % i lönebidrag för att den handikappade skall kunna vara kvar på sin arbetsplats. Detta behöver inte upplevas som någon särskild kontroll eller meritvärdering, eftersom det redan i dag, med det system vi nu har, sker en viss kontroll när man skall växla mellan olika bidragsprocent. Det behöver inte uppfattas negativt. I stället borde det vara positivt, eftersom det innebär att man kan vara kvar på sin arbetsplats. Detta utesluter absolut inte att man anpassar arbetsplatsen till den handikappade – det är nödvändigt och självklart att man gör det. Det ingår ju i tanken om lönebidrag att en anpassning hela tiden skall ske så att vederbörande så småningom kanske skall kunna arbeta utan lönebidrag. Det kommer dock alltid att finnas människor som inte kommer så långt. Det kvarstår alltid

*Om vidgade
möjligheter för
handikappade att få
arbete på den öppna
arbetsmarknaden*

människor som får ett försämrat handikapp eller som har ett sådant handikapp till vilket det är svårt att helt och hållet anpassa arbetsplatsen. Jag tror att det är nödvändigt att man får en högre bidragsprocent. Det skulle ändå bli billigare.

Anf. 6 INGVAR KARLSSON i Bengtsfors (c):

Herr talman! Jag håller med Anna-Greta Leijon om att Samhällsföretag behövs. Det kommer säkerligen att dröja mycket lång tid innan man kan avveckla detta företag. Jag tror emellertid att vi också skall se på många andra organisationer som inte har samma syn som de organisationer Anna-Greta Leijon nämnde. Alla handikappade vill ju inte komma till Samhällsföretag. Därför bör man inrikta sig på att skapa möjligheter för handikappade att komma in på öppna arbetsmarknaden.

Ingrid Hemmingsson jämförde kostnaderna för Samhällsföretag och lönebidragen. Det var ganska stor skillnad. Det viktigaste är att skapa bra arbetstillfällen för de handikappade. Sedan spelar det inte så stor roll om dessa jobb finns i Samhällsföretag eller ute på öppna arbetsmarknaden. Men det är en fördel om de finns på den öppna marknaden.

Det är helt riktigt att vi i centerpartiet inte har samma syn på lönebidragsmodellerna som moderaterna. Vår modell är litet mer generell än moderaternas. Man kan säga att moderaternas modell är mer selektiv. Jag tycker nog att det kan bli litet enklare att göra en bedömning och att det blir litet mindre av byråkrati, ifall vi ger dessa handikappade en bidragsprocent rakt över.

Vidare tycker jag att utslussningen från Samhällsföretag utgör en viktig del när det gäller att skapa sysselsättning för de handikappade ute på den öppna arbetsmarknaden. Jag tyckte att Anna-Greta Leijon gick förbi den punkten litet väl lätt. Det är ju bara fråga om 2 % i dag när det gäller utslussningen, och det är en synnerligen låg siffra. Det är möjligt att Samhällsföretag verkligen anstränger sig för att få ut de handikappade på den öppna arbetsmarknaden. Men samtidigt måste man trycka på. Det angivna procenttalet måste alltså höjas på ett eller annat sätt. Till detta kommer det som jag nämnde förut, nämligen att antalet anställda i Samhällsföretag ökar nu när det är högkonjunktur. Det är möjligt att man håller sig inom den givna ramen. Men det är ju inte nödvändigt att ligga på toppen. Hur kommer det inte att se ut när det blir lågkonjunktur? Då kommer de handikappade verkligen att trycka på och kräva att få komma ut på arbetsmarknaden. Skaran av arbetslösa kommer då att öka betydligt. Därför, herr talman, tycker jag att arbetsmarknadsministern skall tänka till riktigt noga i samband med budgetarbetet. Det gäller att skapa större möjligheter till särskilda lönebidrag.

Anf. 7 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Jag håller med Ingvar Karlsson i Bengtsfors när det gäller en del av de argument som han nyss framförde mot det moderata förslaget om differentierade lönebidrag. Det gäller alltså enkelheten i hanteringen plus det som jag sade förut om rädslan hos de handikappade för att bli föremål för en meritvärdering som de, tror jag, inte skulle må särskilt bra av. Det är tyvärr inte så, att det är naturligt att se till en anpassning på arbetsplatsen ens i

de fall man anställer handikappade med lönebidrag. Hela tiden fordras det en aktiv påverkan från arbetsförmedlingen och andra myndigheter för att någonting sådant skall komma till stånd. Dessutom fordras det ofta ekonomiskt stöd från arbetsmarknadsverket.

Får jag sedan säga att jag i och för sig håller med Ingvar Karlsson om att det kan tyckas vara en låg andel handikappade som slussas ut från Samhällsföretag till den öppna arbetsmarknaden. Jag tror dock att man kanske måste se Samhällsföretag och utvecklingen av lönebidragen i ett sammanhang för att kunna få en riktig bedömning av det här. Vad som har hänt under de senaste åren är ju att vi mycket kraftigt har ökat antalet anställda med lönebidrag. Det har vi däremot inte gjort när det gäller Samhällsföretag. Vi har alltså så att säga gått in på ett tidigare stadium. Det är ofta så, att man när det gäller dem som får ett jobb inom Samhällsföretag dessförinnan väldigt noga har prövat möjligheterna att få till stånd en anställning på den öppna arbetsmarknaden, både med och utan lönebidrag. Därför är svårigheterna stora. Jag tror att det är riktigt att ha en sådan principuppläggnings som vi har haft under de senaste åren. Framför allt är det således på lönebidragssidan som verksamheten skall expandera. Men det innebär också, tror jag – och det är ganska naturligt – att det blir ännu svårare att placera ut dem som arbetar inom Samhällsföretag på den öppna arbetsmarknaden. Det finns säkert också andra problem och hinder. Men jag vet att Samhällsföretag självt arbetar ganska mycket med dessa frågeställningar och på att försöka hitta nya infallsvinklar när det gäller den här verksamheten. I nästa interpellationsvar kommer en av de aktiviteterna att belysas närmare.

Anf. 8 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Jag kan konstatera att Anna-Greta Leijon inte svarade på min fråga om varför man inte kan ändra bestämmelserna, så att alla handikappade får tillgång till lönebidragsanställningar efter samma regler och oberoende av vem som är arbetsgivare. Den frågan får väl kvarstå.

När det gäller det differentierade lönebidraget tycker jag att en eventuell rädsla för en meritvärdering utgör ett mycket dåligt skäl för att inte förbättra lönebidraget, så att fler kan behålla sitt arbete.

Farhågorna är säkert överdrivna. Det borde vara möjligt att hitta lösningar så att sådana här situationer inte behövde uppstå. Det är självklart att arbetsförmedlingen bedriver en aktiv påverkan för att arbetsplatserna skall anpassas till de handikappade. Det hör ihop med lönebidraget, som jag tidigare påpekade.

En annan sak som behöver aktivt påverkas är arbetsförmedlingens information om lönebidrag. Det är säkert väldigt många små företagare som inte vet vad lönebidrag är – de har aldrig hört talas om det. De vet inte att de med hjälp av lönebidrag kan anställa arbetshandikappade, som kan bli mycket duktiga, finna sig till rätta och begränsa sitt handikapp. Jag har frågat flera stycken, och det är få som känner till lönebidraget. På detta område finns det mycket att göra för arbetsförmedlingarna, och det säger de också själva.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om möjlighet för mindre företag att anställa handikappade

Anf. 9 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Barbro Sandberg har frågat socialministern om hon är beredd att ändra riktlinjerna för försöksverksamheten med inbyggda verkstäder inom Samhällsföretagsgruppen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara interpellationen.

Bakgrunden till Barbro Sandbergs fråga är att hon anser att de mindre företagen hindras att anställa arbetshandikappade på grund av Samhällsföretags bestämmelser att det måste finnas minst fem arbetshandikappade i en inbyggd verkstad.

Samhällsföretag har riktlinjer för sin försöksverksamhet med inbyggda verkstäder. Normalt innebär inbyggda verkstäder att arbetshandikappade anställda i Samhällsföretagsgruppen har sitt arbete förlagt till andra företags lokaler och att de arbetshandikappade deltar i det företags produktion. Genom avtal mellan berörd regional stiftelse och det företag där arbetet görs, får Samhällsföretag betalt för det arbete som de arbetshandikappade utför.

Formen inbyggda verkstäder har satts i gång av Samhällsföretag som ett medel att fullgöra de uppgifter riksdag och regering har ålagt företagsgruppen. Inbyggda verkstäder är således inte författningsreglerade. Verksamheten skall därför bedömas gentemot de mål som gäller för företagsgruppen.

Som Barbro Sandberg framhåller har Samhällsföretag beslutat att inte ingå samarbetsavtal om inbyggda verkstäder om gruppen är färre än fem arbetshandikappade. Skälen för detta är följande.

Samarbetet innebär oftast att de arbetshandikappade är anställda av Samhällsföretag, som har ansvar som arbetsgivare för dem men dessutom ansvar för att de särskilda sociala mål som gäller för arbetshandikappade i Samhällsföretagsgruppen förverkligas. Det kan gälla olika insatser för t. ex. rehabilitering, teknisk anpassning, företagshälsovård och utbildning. Vidare har Samhällsföretag ansvar för att verksamheten bedrivs i enlighet med de ekonomiska mål statsmakterna lagt fast för verksamheten.

Samhällsföretag har gjort den bedömningen att de inte kan ansvara för arbetsledning och tillsyn om det är mindre än fem arbetshandikappade i gruppen. Även om det vore möjligt rent praktiskt, skulle verksamheten då inte kunna bedrivas inom givna ekonomiska ramar. Det är således omsorgen om de arbetshandikappade tillsammans med ekonomiska bedömningar som gör att Samhällsföretag har inriktat försöksverksamheten på grupper om minst fem arbetshandikappade.

Skulle inbyggda verkstäder enligt Samhällsföretags modell bedrivas i mindre grupper eller med enstaka arbetshandikappade skulle verksamheten således knappast kunna förenas med de sociala och ekonomiska mål som har lagts fast för företagsgruppen.

Jag vill i sammanhanget erinra om de omfattande möjligheter som finns att via lönebidrag stödja enskilda arbetshandikappades arbete utanför Samhällsföretag i både små och stora företag.

Anf. 10 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Att ha ett meningsfullt arbete är för de flesta av oss en självklarhet. Att stå utanför den gemenskapen kan ibland bli till en tragedi, framför allt om orsaken till arbetslösheten är någon form av arbetshandikapp. Att förtidspensionera, i synnerhet yngre människor, är slöseri med mänskliga resurser. Samhällsföretagsgruppen har till uppgift att ge människor med handikapp arbete när inga andra alternativ finns.

Jag ser därför positivt på försöksverksamheten med inbyggda verkstäder. Den ger de handikappade möjlighet att få arbete ute på den reguljära arbetsmarknaden. Det finns också riktlinjer för hur det här samarbetet mellan Samhällsföretag och de enskilda företagen skall gå till. Där sägs bl. a.: "att samarbetet ska vara långsiktigt, alltså inte till för att täcka tillfälliga produktionstoppar, avtalet ska gälla minst 3 år att valet av samarbetspartner är *mycket* väsentligt, det måste vara ett seriöst företag, arbetsuppgifterna måste vara avpassade för handikappade och" – och det är här jag är kritisk – "ha en sådan omfattning att *en grupp* av arbetshandikappade, minst 5, kan ges meningsfullt arbete."

När nu mindre företag genom Företagareförbundet visar intresse att teckna avtal med Samhällsföretag – men inte har möjlighet att ta emot fem personer – kan Samhällsföretag, enligt nu gällande riktlinjer, inte diskutera längre.

De småföretagare som erbjuder sig att anställa arbetshandikappade har ofta ett personligt intresse och engagemang, som gör att de tillsammans med sin personal på ett naturligare sätt än större företag tar hand om den handikappade. Den handikappade kommer in i en arbetsgemenskap som kanske kan utvecklas till personlig vänskap även på fritiden.

Jag är således helt övertygad om att de sociala mål som Samhällsföretag har för sin verksamhet för arbetshandikappade till fullo kan förverkligas i samarbetet med ett litet företag. Likaså är det självklart att Samhällsföretags övriga insatser för t. ex. rehabilitering, teknisk anpassning osv. skall tillgodoses.

Jag känner också till att det finns olika typer av lönebidrag för att stödja arbetshandikappade, men det är först när de möjligheterna är uttömda som de här åtgärderna sätts in. Dessutom, som väl statsrådet redan känner till, är de här möjligheterna också begränsade av ekonomiska skäl. Folkpartiet har krävt att ramen för lönebidrag skall utökas. Det gjorde vi nu senast i en motion den 20 november, där vi stöder AMS förslag.

Herr talman! Jag tycker inte att jag fått tillräckligt goda skäl av statsrådet för att inte försöksverksamheten också kan få ske i mindre företag. När man nu håller på med en försöksverksamhet tycker jag att det vore naturligt att också ta med några småföretagare. Det finns handikappade som skulle må bättre av att få vara "ensamma" bland friska arbetskamrater, och jag kan inte inse att det skulle strida mot Samhällsföretags sociala mål.

Jag vill därför fråga statsrådet: Är det möjligt att utöka försöksverksamheten till att omfatta åtminstone några mindre arbetsplatser? Det kan ju vara värdefullt vid en framtida utvärdering av försöksverksamheten att kunna göra jämförelser.

Prot. 1985/86:36
26 november 1985

*Om möjlighet för
mindre företag att
anställa handikappade*

Anf. 11 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Det var i budgetpropositionen i januari i år som vi tog upp frågan om inbyggda verkstäder. Regeringen puffade då för den verksamheten och tyckte att Samhällsföretag skulle sätta litet ny fart på den här i och för sig även tidigare förekommande och ganska hårt kritiserade verksamheten. Jag är alltså i grunden positiv till den här verksamheten.

Det är naturligt att Samhällsföretag måste sköta denna verksamhet inom de ekonomiska ramar som riksdagen har angett och med uppfyllande av de sociala mål som Samhällsföretag har ålagts att följa. Det är alltså inte regeringen eller arbetsmarknadsdepartementet eller jag som har bestämt dessa riktlinjer, utan det är Samhällsföretags egen bedömning av hur verksamheten med inbyggda verkstäder skall fungera för att de sociala målen skall kunna uppfyllas.

Jag anser att man i Samhällsföretag är bäst skickade att göra dessa bedömningar och bestämma hur dessa ärenden skall hanteras. Vi skall inte centraldirigera verksamhet av det här slaget, och det skulle krävas om man följde Barbro Sandbergs förslag.

Verksamheten hade i juli månad i år en omfattning som i och för sig var relativt begränsad men som ändå har vuxit under senare tid. Ungefär 220 personer arbetade i fem inbyggda verkstäder. Samhällsföretag har fört många diskussioner med olika samarbetspartner, inte minst med småföretag. Men det är ofta så – tyvärr, kan man säga – att dessa diskussioner inte leder fram till en praktisk överenskommelse. Man har svårt att komma överens om ersättningsnivån och om arbetsgivaransvaret för dem som redan är anställda. Det är nämligen inte så sällan enskilda företagare tycker att de redan har tillräckligt många arbetshandikappade på sin arbetsplats, och om det blir en inbyggd verkstad vill de föra över personer som redan är anställda till den inbyggda verkstaden. Samhällsföretag har naturligtvis motsatt uppgift, nämligen att se till att arbetslösa arbetshandikappade får ett arbete.

Det har också varit svårt att klara en del av de långsiktiga garantier som måste finnas. Som Barbro Sandberg själv sade skall det inte handla om tillfälliga arbetstoppar.

Samhällsföretag har alltså visat mycket god vilja genom att föra diskussioner både med småföretag enskilt och med småföretagens olika organisationer, och det kommer de att fortsätta med såvitt jag är underrättad. De planerar själva en utvidgning av verksamheten. Men förutsättningen är att den kan genomföras på ett sådant sätt att de sociala målen uppfylls. Samhällsföretag har gjort den bedömningen att man behöver en grupp på fem personer för att klara detta mål och de ekonomiska mål som riksdagen ålagt Samhällsföretag. Jag anser inte att jag själv är bättre skickad än Samhällsföretag att styra den verksamheten.

Anf. 12 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Jag förstår inte riktigt resonemanget om de ekonomiska nackdelarna. Om jag är riktigt underrättad får Samhällsföretag 130 % av lönekostnaden för sina anställda. Skickar man ut dem till ett enskilt företag utgår jag från att det företaget får bara 100 %. Tillsynen och den eventuella arbetsledningen får Samhällsföretag gott och väl tackning för. Dessutom tror

jag att det lilla företaget kan sköta arbetsledningen lika bra som Samhällsföretag.

Jag förstår inte heller resonemanget om centralstyrning. Samhällsföretag finns ju ute i de olika småorterna. I min hemtrakt heter det Uppsam, och där har man varit positiv till mitt förslag. Jag har också talat med småföretagare som säger att de visst kan ta emot handikappade, men inte fem stycken. Man kan tänka sig ta emot en, och då är det högst sannolikt att den ende handikappade kommer utifrån och att man inte gör en omplacering inom företaget. Jag tror inte alls att det behöver bli någon centraldirigering härvidlag.

När man skyller på de sociala målen tycker jag att det är att nedvärdera de enskilda företagen. Jag tror att de väl så bra som Samhällsföretag kan uppfylla de sociala målen.

Anf. 13 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! I det sista fallet passar det alldeles utmärkt att man uppfyller de sociala målen genom att anställa personer med lönebidrag.

Sedan vill jag säga att procentandelen inte längre är 130 %. Vi har pressat ner den, och för innevarande budgetår ligger den på 120 %. Men i detta skall rymmas mycket av annan verksamhet.

Det är självklart att det handlar om en centralisering och toppstyrning, om man kräver att regeringen och riksdagen skall dra upp riktlinjerna och inte Samhällsföretag självt. Vi har ansett att Samhällsföretag är bättre lämpat att fatta beslut om riktlinjerna för försöksverksamheten än riksdagen och regeringen.

Sedan är det naturligt att Samhällsföretag fastställer riktlinjerna i samarbete mellan dem inom den egna organisationen som arbetar lokalt och ute på fältet och dem som arbetar centralt. Där måste riktlinjerna kunna diskuteras, och där måste de kunna förändras, om man finner att verksamheten inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. Jag förutsätter att Samhällsföretag arbetar på det sättet.

Anf. 14 BARBRO SANDBERG (fp):

Herr talman! Som jag tidigare sade är lönebidrag uteslutet i de fall jag har tagit upp. Där går det inte att placera handikappade med lönebidrag.

Jag kan tänka mig att regeringen till Samhällsföretag kan uttala en viljeinriktning, om man nu inte kan ändra Samhällsföretags beslut härvidlag. Jag vidhåller alltså att man faktiskt borde försöka få till stånd en ändring för att kunna göra jämförelser när verksamheten skall utvärderas.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om tillämpningen av
vinstdelningsskatten*

Anf. 15 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Nic Grönvall har frågat mig om jag är beredd att företa åtgärder som innebär att ordalydelsen av 3 § i lagen om vinstdelningsskatt utformas så, att en justering av lagervärde, som företas utan avsikt att förändra företagets beskattningsbara inkomst, inte träffas av paragrafens justeringsregel. Frågan ställs mot bakgrund av att en överföring av ett lager mellan två koncernföretag kan leda till att de båda koncernföretagens vinstdelningsunderlag ändras.

Nic Grönvall har vidare frågat mig om jag anser det vara en rimlig princip att statens beskattningsrätt använts för att beskatta dem som inte kan betala sina egna kostnader. Han synes i den delen syfta på att det kan inträffa att ett företag som redovisar ett underskott i sin resultaträkning får betala vinstdelningsskatt.

I ett frågesvar i kammaren den 14 november meddelade jag att en översyn av vinstdelningsskatten skall göras inom finansdepartementet. En promemoria i ämnet kommer att remitteras under våren 1986. I promemorian kommer bl. a. de frågor som Nic Grönvall tagit upp att behandlas.

Anf. 16 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret. Jag vill gärna uttala ett beklagande av att finansministern fått uppleva dålig koordination mellan moderata riksdagsmäns frågor och interpellationer. Det kan ju vara litet tröttsamt att komma hit och diskutera samma ämne ideligen. Men det är väl konsekvensen av att lagen om vinstdelningsskatt är en dålig lag. Förutom att den politiskt är mycket omtvistad och kritiserad är den en dålig prestation av finansdepartementet. Vi vet att vinstdelningsgruppens arbete inte blev föremål för ordentlig utredning, utan lagförslaget lades fram i stor brådska för att man hade så bråttom att få igenom löntagarfondsbeslutet. Jag beklagar alltså att det blivit så här, men jag ser det närmast som konsekvensen av att lagstiftningen är som den är.

Den fråga som jag tagit upp är en angelägen fråga. Det förhållande jag har pekat på motverkar i hög grad en sund utveckling av svenskt näringsliv. Det handlar alltså om att företag vill genomföra organisatoriska förändringar som är betydelsefulla och som skulle innebära en förstärkning eller utveckling av företagen. Här har lagens otydlighet en direkt återhållande effekt eller ännu värre – den gör att företagen söker andra lösningar, som är mindre rationella, och som i hela vårt tänkande bygger in ett fortsatt behov av att anpassa sunt handlande till existerande och otydlig skattelagstiftning.

Jag vet från mina studier i ämnet att det finns en stor svensk koncern som har redovisat sina problem för regeringen. Man talar där om att man när det gäller betydande belopp är osäker om lagens innehåll.

Jag skulle kunna säga, finansministern, att denna fråga är enkel att besvara på ett sätt som ger ett verkligt besked och inte utgör en sådan undanflykt som dagens svar. Jag skulle vilja substantiera den ståndpunkten för att se om jag därmed kan provocera finansministern till en verklig debatt i sakfrågan.

Vinstdelningsskatten bygger på att man utgår från ett företags beskattningsbara inkomst. Med tanke på protokollet och för debattens skull vill jag citera 3 § i lagen om vinstdelningsskatt:

”Det nominella resultatet är företagets beskattningsbara inkomst eller beräknade förlust vid taxeringen till statlig inkomstskatt sedan detta belopp minskats med beskattningsårets inkomstskatt samt, i den mån inkomsten eller förlusten påverkats av nedan angivna poster.”

I listan som sedan följer i 3 § redovisar man förändringar av lagerreserven.

För att inte förbruka tid genom att läsa för mycket innantill vill jag emellertid citera texten i proposition 1983/84:50 på s. 88–89:

”Som framhållits i det föregående bör utgångspunkten för beräkning av vinstdelningsskatten vara företagets verkliga vinst. Skattens storlek bör därför i princip inte påverkas av bokslutsdispositioner. Har dessa minskat den statligt beskattningsbara inkomsten bör avdraget återföras. Har de ökat den beskattningsbara inkomsten bör underlaget för vinstdelningen minskas i motsvarande mån.”

Nu har alltså en diskussion uppkommit om en teoretisk situation som inträffar i samband med en koncernstrukturering kan tolkas så att man skulle få ett vinstdelningsskatteproblem, trots att den beskattningsbara inkomsten i statligt inkomstskattehänseende inte har påverkats.

För att ytterligare spara tid skall jag bara citera den sista meningen i en mycket känd skatteexperts uttalande:

”Jag vill t. o. m. gå så långt, att jag vill påstå att en justering strider mot lagstiftningens syften.”

Det förefaller alltså som om denna fråga är mycket enkel. Den är faktiskt ganska självklar, den strider ju, som denne sakkunnige och som jag och – det utgår jag från – även finansministern inser, mot vinstdelningsbeskattningens syften.

När finansministern nu vägrar att ta upp en debatt och verkligen svara på frågan måste detta uppfattas av oss som arbetar med dessa ting i näringslivet – revisorer, banker, rådgivare, styrelseledamöter, direktörer och andra – som om finansministern verkligen övervägde att låta denna oklarhet bestå för att därmed möjligen tillföra staten ännu en skattekälla som inte förutsågs då lagstiftningen infördes. Av den anledningen tycker jag faktiskt att det är finansministerns plikt att gå upp i talarstolen och säga om det är riktigt att en sådan tolkning som befaras och som jag här har talat om strider mot vinstdelningsskattelagens syften och för den skull inte kommer att tillämpas.

Jag kan slutligen säga att denna lag innehåller en lång serie andra problem, som har behandlats här i kammaren i många olika sammanhang. Jag ser naturligtvis med spänning fram emot den revision som skall göras och den promemoria som skall gå ut på remiss, så att vi kan få diskutera även de andra problemen. Men, för dagen, finansministern, fyll den självklara plikten och ge oss besked om att denna tolkning inte skall gälla!

Anf. 17 LARS DE GEER (fp):

Herr talman! Såvitt jag förstår, även av finansministerns svar i dag, utgör finansministerns svar till Bertil Danielsson för ett par veckor sedan rörande upphävande av vinstdelningsskatten vid fusion mellan sparbanker något av

ett prejudikat för den fråga som Nic Grönvall har rest här i kammaren i dag. En överföring av varulagerreserv från ett bolag till ett annat i en koncern är ju en transaktion som i mycket påminner om en fusion mellan banker och bör rimligtvis inte leda till någon ny beskattning av den typ som vinstdelningsskatten nu åstadkommer. Det har ännu inte kommit någon proposition från finansministern rörande befrielse från vinstdelningsskatt vid fusion mellan banker, varför statsrådet förvisso har möjlighet att ta med även den fråga som Nic Grönvall rest med denna interpellation i sin proposition rörande avskaffandet av vinstdelningsskatt vid fusion av banker.

En helt annan fråga som jag skulle vilja ta upp i samband med vinstdelningsskatten och löntagarfonderna är dessa fonders inverkan på frivilliga vinstdelningsplaner. Det skulle kunna skrivas flera doktorsavhandlingar angående framgångsrika vinstdelningsplaner hos framgångsrika industriföretag i andra länder, och även i Sverige finns exempel på sådana. De mest bekanta torde vara Åkermans i Eslöv och Svenska Handelsbankens s. k. oktagonplan, vilka båda utan tvivel haft stor betydelse för sina företags framgång. Många fler exempel finns även i Sverige, som dock alla har det gemensamt att vinstdelningsplanerna måste vara skraddarsyddade för det egna företaget. Det går inte att – som man gör genom lagstiftningen beträffande löntagarfonder – hugga till ett system som blir rättvist för alla de många typer av industriföretag och handelsföretag som skall leva med sådan lagstiftning.

I dag har löntagarfondslagstiftningen lagt en död hand över alla vinstdelningsplaner inom svenskt näringsliv. Därigenom avhånds vårt näringsliv ett företagsekonomiskt verktyg som i många andra industriländer i hög grad har bidragit till den industriella utvecklingen i dessa länder. Detta är en beklaglig följd av lagstiftningen om löntagarfonder.

Anf. 18 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Nic Grönvall kräver att jag skall stiga upp i kammarens talarstol och säga: Så här får lagen om vinstdelningsskatt inte tillämpas. Låt oss bortse, herr talman, från att Nic Grönvall kräver att jag skall begå våld på Sveriges grundlag; sådana uttalanden får jag nämligen inte göra.

Den tolkning som Nic Grönvall själv gör i sin fråga och som såvitt jag förstår skattemyndigheterna har gjort är, att överföring av varulager kommer att få skattekonsekvenser för det ena av de i transaktionen invecklade bolagen, och det är detta som man har protesterat emot. Men det är också av samma anledning som vi har låtit göra denna översyn. Den enda vägen att ändra situationen är att ändra lagstiftningen, och det är alltså det som utredningen syftar till och som det förslag som skall läggas fram i vår kommer att behandla.

Anf. 19 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag delar inte finansministerns uppfattning att jag skulle ha begärt att han skall göra våld på den svenska grundlagen genom att här uttala att lagstiftningens innehåll icke står i överensstämmelse med dess tillämpning. Vad jag säger är att man i många instanser har den övertygelsen att denna lags solklara utgångspunkt i den beskattningsbara inkomsten innebär, att eftersom den beskattningsbara inkomsten inte påverkas av de transaktio-

ner som vi diskuterar, påverkas ej heller vinstdelningsskatten av dessa transaktioner. Men ordalydelsen i lagen och framför allt de utomordentligt otydliga reglerna om koncernförhållanden medför att någon entydig tolkning inte kan göras.

Det vore då möjligt för finansministern att nu säga att hans avsikt när han framlade sin proposition var att använda koncernens beskattningsbara inkomst, och enbart denna, som utgångspunkt för vinstdelningsskatten. Han skulle också kunna fortsätta med att säga: Skulle det nu visa sig att man kan komma fram till en annan uppfattning i tolkningsansträngningarna, är jag beredd att vidta åtgärder för att förhindra att en sådan felaktig tolkning görs.

Med ett sådant uttalande hade finansministern inte gjort våld på någon grundlagsregel, utan hade i stället bidragit till både att den promemoria som skall framläggas blir tydligare och – vilket är ännu bättre – till att ge alla de företag som försöker angripa detta problem för att kringgå lagen vägledning, så att de skulle slippa dessa förnedrande ansträngningar.

Jag vill i anslutning till Lars De Geers inlägg säga att vinstdelningsskatten mycket riktigt innebär ett förödande slag emot den mycket goda tanken att stärka samverkan mellan arbete och kapital; inte motsatsen, vilket påstås vara avsikten.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1985/86:38 om beskattningen av gemensamhetsanläggningar

Anf. 20 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Agne Hansson har ställt följande frågor till mig:

1. Vilka åtgärder avser regeringen vidtaga för att underlätta finansieringen av förnyelse och underhåll av gemensamhetsanläggningar inom stor-kvarter?
2. När avser regeringen ta upp frågan om en justering av beloppsgränserna i enlighet med vad skatteutskottet uttalat i betänkandet SkU 1983/84:42?

Jag vill nämna att regeringen, sedan interpellationen framställdes, har överlämnat en proposition till riksdagen med förslag till ändrade beloppsgränser (prop. 1985/86:45 om schablonavdrag för egenavgifter i inkomstslaget tjänst, m. m.). I propositionen föreslås att beloppsgränsen om 100 kr., som gäller för att fastighetsägare skall beskattas för samfällighets inkomst, höjs till 300 kr. och att beloppet görs till ett grundavdrag i stället för att som för närvarande utgöra ett gränobelopp. Vidare föreslås att beloppet 2 000 kr., som gäller för att fastighetsägare skall vara skattskyldig till statlig förmögenhetsskatt för andel av värde av samfällighet, höjs till 5 000 kr. Därigenom underlättas avsättning till fonder för förnyelse- och underhållsarbeten.

Anf. 21 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Svaret innehåller inte mer än vad som sägs i den citerade propositionen. Och skall det utgöra svaret på båda delfrågorna i interpellationen, då är det ett magert svar. En så marginell justering av beloppsgränserna löser på intet sätt de problem som jag ville belysa med min interpellation. Det är betydligt mer omfattande åtgärder som måste till.

Gemensamhetsanläggningar i storkvarter är ofta större anläggningar, som normalt i andra sammanhang brukar hänföras till allmän plats. Det kan gälla vatten- och avloppsanläggningar inom kvartersmarken, garage- och parkeringsutrymmen, gemensam utfart osv.

Därför representerar gemensamhetsanläggningar inom storkvarter som regel kapitalmässigt ett betydande värde. När anläggningarna måste förnyas eller repareras åtgår ofta stora belopp. På grund härav är det nödvändigt att samfällighetsförening som förvaltar en storkvartersanläggning förfogar över tillräckliga medel. Det är då inte fråga om belopp som man i traditionell mening ofta förknippar med samverkan mellan boende i andra sammanhang. Skall t. ex. en vatten- och avloppsanläggning rustas upp, rör det sig ofta om kostnader för varje småhusägare på omkring 50 000 kr. Väljer föreningen fondering som finansieringsväg, missgynnas delägarna av de skatteregler som finns. Det är den enskilde småhusägaren som är skattesubjektet, inte samfällighetsföreningen. Detta innebär att varje delägare i deklARATIONEN skall uppge sin andel av de fonderade medlen som egen förmögenhet. I dag finns det ett fribelopp på 2 000 kr., som föreslås höjt till 5 000 kr.

Skattereglerna innebär vidare att den enskilde delägaren skall ta upp den del av ränteinkomsten på fonderade medel som faller på hans andel, om beloppet överstiger 100 kr. Det föreslås nu bli ändrat till grundavdrag på 300 kr.

Skall en fondering, ställd i relation till dagens kostnadsläge, vara meningsfull bör den ligga kring 50 000 kr. per andel.

Men vad hjälper då finansministerns förslag till åtgärder en sådan småhusägare? Att han med det nya förslaget får skatta för 45 000 kr. i förmögenhet i stället för 48 000 kr. som nu? Eller att han blir skattepliktig för en ränta på 4 700 kr. i stället för 4 900 kr. som det är nu, beräknat efter en räntefot på 10 %?

I det perspektivet tycker jag att finansministerns förslag framstår som nästan löjligt. Att förändra från gränobelopp till grundavdrag innebär att det blir en förmån för den som har en fondandel på mindre än 3 000 kr. Menar verkligen finansministern att det beloppet skulle utgöra gränsen för vad som i dag skulle vara tillräcklig fondering för att garantera upprustning och förnyelse i de här anläggningarna? Jag tycker att detta rimmar illa med det kostnadsläge som vi i dag har på byggmarknaden. De åtgärder som finansministern föreslår i propositionen löser, enligt min mening, inte de problemen. Som jag inledningsvis sade måste det till betydligt mer omfattande åtgärder.

Om nu finansministern inte är beredd att genomföra den nödvändiga höjningen av beloppsgränserna, går det ju att överväga andra åtgärder. Man kan t. ex. överväga att göra samfällighetsföreningen till skattesubjekt i stället

för den enskilde delägaren. Jag vill fråga: Är finansministern beredd att pröva en sådan lösning? Eller är det möjligen regeringens och finansministerns inställning att vi i framtiden med hjälp av de ogynnsamma skattereglerna skall komma bort ifrån gemensamhetsanläggningar i storkvarter? Det skulle ändå inte vara någon lösning för dem som lever med problemen.

Jag tror, herr finansminister, att det vore klokt om finansministern tog sig en djupare fundering över problematiken än vad han gjorde när han författade förslaget i den nu framlagda propositionen, på vilket han ju har baserat svaret till mig. Med anledning av svaret konstaterar jag att delfråga 1 fortfarande är obesvarad. Regeringen har tydligen inte för avsikt att vidta några åtgärder på denna punkt, vilket innebär att problemen kommer att bestå. Detta är beklagligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1985/86:19 om boardproduktionen i Piteå och Jokkmokk, m.m.

Anf. 22 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Paul Lestander har med anledning av Swanboard Masonite-koncernens planer på att upphöra med tillverkningen av boardprodukter i Piteå och Jokkmokk frågat mig

1. vilka planer regeringen har för att ersätta jobben som försvinner i Jokkmokk och Piteå vid nämnda nedläggning av boardtillverkningen,
2. om regeringen kan tänka sig att satsa på forsknings- och utvecklingsarbete kring torven som industriellt råmaterial för att skapa nya jobb, där man nu lägger ner boardtillverkningen,
3. om regeringen är beredd att samordna trähusindustrins resurser och bidra till att möjliggöra tillverkning av lämpliga hus för naturkatastrofdrabbade områden, och
4. om regeringen i fall av att sådan produktion inleds kommer att medverka till att förlägga denna till Jokkmokk och/eller Piteå?

Styrelsen för Swanboard Masonite AB har beslutat att inleda MBL-förhandlingar om nedläggning av produktionen av konventionell board vid dotterbolaget Royal Board AB:s anläggning i Piteå.

Eftersom det pågår MBL-förhandlingar om anläggningens framtid, är jag i dag inte beredd att göra något uttalande i frågan. Givetvis följer jag med uppmärksamhet utvecklingen.

MBL-förhandlingar om nedläggning av verksamheten vid Masonite Fiberträ AB i Jokkmokk avslutades enligt vad jag erfarit den 18 november. Överenskommelse har träffats om uppsägning av personalen med verkan tidigast den 14 mars 1986. Moderbolaget Swanboard Masonite AB arbetar för närvarande med att finna intressent, beredd att ta över verksamheten vid Jokkmokksfabriken.

Beträffande interpellantens andra fråga konstaterar jag att riksdagen vid behandlingen av proposition 1984/85:120 om riktlinjer för energipolitiken

Prot. 1985/86:36
26 november 1985

Om boardproduktionen i Piteå och Jokkmokk, m. m.

behandlade en motion av Paul Lestander m. fl. om förslag till åtgärder från regeringens sida för att få till stånd ett industriellt utvecklingsprojekt, där torv används som råvara. Riksdagen fann att det vid denna tidpunkt inte fanns skäl att ta initiativ till ett sådant utvecklingsprojekt. Jag anser inte att anledning nu finns för en annan bedömning.

På Paul Lestanders tredje och fjärde fråga vill jag svara följande.

Trähusindustrin har sedan mitten av 1970-talet haft en krympande marknad, och ett flertal enheter har lagts ner. Sedan flera år tillbaka administrerar statens industriverk ett program med branschfrämjande åtgärder. I programmet ingår bl. a. kollektiva exportfrämjande åtgärder och insatser för att främja samverkan inom trähusindustrin. Sedan den 1 juli arbetar en särskild organisation, SWEBEX, inom Sveriges exportråd bl. a. med att stimulera export av trähus. En ökad export kan lösa en del av problemen med överkapaciteten, men ger knappast utrymme för utbyggnad.

Mot denna bakgrund är det inte aktuellt att genom statliga åtgärder främja nyetableringar.

Anf. 23 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Tack, industriministern, för svaret.

Sammanfattningsvis drar jag följande slutsatser av statsrådets svar.

Industriministern är för närvarande inte beredd att ta något initiativ eller förbereda några insatser för att skapa nya jobb på de orter där omstruktureringen av boardindustrin kommer att drabba människorna mycket hårt.

I Piteå har kommunen, banker och de kommunala bolagen engagerats för att försöka köpa boardfabriken för att därigenom driva den vidare i Piteå. De anställda har också gått emot en nedläggning. Hittills har man hårdnackat vägrat att sälja företaget.

Strukturförändringarna inom skogsindustrin kommer att leda till svårigheter på många orter framöver. Det borde för länge sedan ha lett till att industridepartementet satt i gång en översyn av inom vilka produktområden ASSI bör expandera, spela rollen av en resursstark motor i produktutveckling, forskning och drivare av vissa utvecklingsprojekt. Denna ASSI:s roll är särskilt viktig i Norrbotten. Men inte ens i vårt län ser man några tecken på att industriministern tänker ge ASSI:s ledning sådana signaler att företaget kan förbereda sig för en sådan roll.

Naturligtvis vore det glädjande om piteåbornas engagerade kamp för fortsatt boardproduktion i Piteå skulle krönas med framgång. Jag godtar därför det av industriministern åberopade skälet, nämligen att MBL-förhandlingar pågår, för att han för närvarande inte agerar. Det torde finnas anledning att återkomma, när frågan om framtiden för boarden i Norrbotten är avgjord.

Anf. 24 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag vill göra några tillägg till mitt svar till Paul Lestander.

Skulle ansträngningarna från Swanboard Masonites sida att finna en ny intressent, beredd att ta över tillverkningen vid Jokkmokksfabriken, misslyckas, förutsätter jag att berörda organ, länsstyrelsen och utvecklingsfonden, aktivt medverkar till att stimulera och stödja tillkomsten av ny

industriell verksamhet i kommunen. Det är den vägen som normalt brukar användas när företag läggs ner, sysselsättningen hotas och när kommunen kan komma i svårigheter. Det har gett bra resultat på många håll.

Jag vill också nämna att statsrådet Birgitta Dahl nyligen har tagit initiativ till en arbetsgrupp, med uppgift att stimulera tillkomsten av ny sysselsättning i Jokkmokks kommun, med anledning av den betydelse som Vattenfall genom åren spelat, och spelar, i Jokkmokk. I arbetsgruppen finns länsstyrelsen, utvecklingsfonden, statens vattenfallsverk och Jokkmokks kommun företrädare. Statens vattenfallsverk och Faxa Aktieselskab utvärderar för närvarande ett projekt för brytning och förädling av kalk, det s. k. Norvijaureprojektet.

Vid Stiftelsen svensk torvforskning tillsattes i höstas en arbetsgrupp med uppgift att utvärdera forskningsresultat och internationella praktiska erfarenheter av att använda torv som industriellt råmaterial. Jag vill säga till Paul Lestander: Skulle arbetsgruppen komma till slutsatsen att torven kan vara användbar som råmaterial till industriell produktion, så torde ett fortsatt forsknings- och utvecklingsarbete kunna övervägas inom ramen för STU:s aktiviteter, och jag är positiv till detta under dessa bestämda förutsättningar.

Vad gäller frågan om katastrofhus, konstaterar jag att kompetens och kapacitet att producera småhus av den typen i dag finns hos befintlig träindustri. De problem som föreligger med att upprätthålla en lönsam produktion av katastrofhus är bl. a. att efterfrågan på dylika hus av naturliga skäl varierar kraftigt över tiden, och vidare kan kraven på husen variera, t. ex. beroende på klimatförhållanden. Slutligen har svenska tillverkare att konkurrera med industrier i andra länder, med ofta lägre kostnadsläge och med kortare avstånd till mottagarlandet.

Därför är det min bedömning att det är orealistiskt att basera en industriell produktion på enbart katastrofhus. Däremot bör befintlig träindustri i vissa fall kunna vara en konkurrenskraftig leverantör av katastrofhus, som ett komplement till övrig produktion. Jag utgår här ifrån att statens industriverk inom ramen för det särskilda programmet också tittar på den här frågan.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis få tillägga att de insatser som regeringen under de senaste två tre åren har gjort i Norrbotten, både när det gäller industripolitik och när det gäller regionalpolitik, har varit omfattande. Jag menar att vi i dag på industridepartementet har en mycket noggrann bevakning av förändringarna i industri- och näringslivsstrukturen i Norrbotten, och vi kommer att fortsätta med denna noggranna bevakning.

Anf. 25 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Det är klart att jag inte underskattar utvecklingsfondens möjligheter. Men när det gäller träindustrin – som spelat en så central roll i Norrbottens utveckling och skulle kunna spela en ännu mycket större roll om projektet med sågverkens vidareförädling äntligen fick fart i det här landet – har inte tillräckligt gjorts ännu. Jag säger inte att det är industriminister Thage G. Petersons fel eller industridepartementets, men slutsatsen av vad jag säger är att hittills har inte tillräckligt mycket gjorts för denna industrigren. Det står jag för.

När det gäller just läget i Jokkmokk, är det klart att så länge man har den

Prot. 1985/86:36
26 november 1985

Om boardproduktionen i Piteå och Jokkmokk, m. m.

policy att efter varje utökning av vattenkraftsutbyggnaden förs pengarna över till Vattenfall under det att de bygder där vinsterna skapats inte får någonting, så länge blir det stora problem i ett område som Jokkmokk.

Jag är glad över industriministerns deklaration om torvutvecklingsprojektet, för det kan vara början till någonting verkligt stort. Vi är tydligen överens om att man bör satsa på detta projekt om det visar sig ha sådan hållbarhet att det lönar sig att satsa på det.

Sedan till frågan om de nya fabrikerna i Jokkmokk, kalkbrytningen och brytningen av andra förekomster. Det är ju bra om man startar en verksamhet i Norrvijare. Detta är någonting som vi kommunister från Norrbotten har slagits för oerhört länge. Jag vet att vi har skrivit många motioner från vårt parti om en sådan brytning. Det är bra om den kommer till stånd.

Men det går inte att komma ifrån att om boardtillverkningen skulle läggas ner, behövs det några utvecklingsprojekt i stället. Jag tror att ASSI har visat alltför stor försiktighet. ASSI har resurser, både god likviditet och god soliditet. ASSI borde användas som en motor i Norrbottens utveckling, och jag tycker att industriministern borde förmå ASSI att också satsa på det sättet.

Anf. 26 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Låt mig igen få understryka något för Paul Lestander – vi har ju tidigare haft interpellationsdebatter i riksdagen, men jag vill göra detta understrykande igen: Under min tid som industriminister har vi inte underlåtit att pröva något enda industriprojekt som har kunnat bli föremål för ett realiserande i Norrbotten. Vi har inte missat prövningen i något fall, utan varje idé och uppslag som skulle kunna betyda industriell produktion och sysselsättning i Norrbotten har gått igenom mycket noga, och vi kommer att fortsätta med den noggranna genomgången.

Det andra jag vill ha sagt är: Jag är minst lika bedrövad som Paul Lestander när det gäller vidareförädlingen inom skogsindustrin, och jag kan tycka att vi inte har nått tillräckligt långt – vi är överens på den punkten. Men här kommer ju en annan fråga in som i dag hotar stora delar av inte minst sågverken och möjligheterna till vidareförädling. Det är bristen på skogsråvara, som alltmer börjar bli kännbar.

Anf. 27 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Vi är också överens om att bristen på sågtimmer kan bli ett mycket svårt problem. Men det blir ett värre problem om inte vidareförädlingen kommer i gång än om den kommer i gång. Man kan med samma eller minskad volym bibehålla förädlingsvärdet om man har en ökad förädling. Därför ökar problemen om man bibehåller samma förädlingsgrad.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 28 Industriminister THAGE PETERSON:

Nic Grönvall har frågat mig om jag är beredd att medverka till att moderbolaget Svenska Varv AB avvecklas genom att de icke varvsbundna företagen utförsäljs till andra ägare, inom den privata sektorn eller inom statsföretagssektorn. Vidare har Nic Grönvall frågat mig om jag är beredd att medverka till att de tre kvarstående varven direktägs av staten för att därmed möjliggöra snabba självständiga beslut och en utveckling av vart och ett av företagen.

Riksdagen fattade i juni 1983 beslut med anledning av regeringens proposition 1982/83:147 om varvspolitiken för perioden 1983–1986.

Besluten omfattade såväl det generella varvsstödet som Svenska Varv AB:s ekonomi och struktur.

Inom Svenska Varv AB utarbetas för närvarande en strukturplan som efter behandling i företagets styrelse kommer att tillställas regeringen. Denna plan kommer att utgöra en del av underlaget för regeringens förslag till utformningen av varvspolitiken efter år 1986. Det är naturligt att Svenska Varvs utveckling blir föremål för en genomlysning vid beredningsarbetet och riksdagsbehandlingen av den totala varvspolitiken. Jag anser att det skulle vara att föregripa den normala behandlingsgången att nu och utan ett aktuellt och genomarbetat beslutsunderlag diskutera Svenska Varvs framtida struktur. Men jag kan lova Nic Grönvall att det kommer att finnas tillfälle till det under kommande vårsession.

Anf. 29 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Trots det positiva anslag som finns i slutet – jag föreställer mig att industriministern verkligen avser att komma till mig och diskutera de här frågorna till våren – måste jag uttrycka ett visst missnöje med svarets innehåll. Låt mig skissera bakgrunden litet till varför jag står här och talar om Svenska Varv-koncernen och Svenska Varv AB.

Jag är göteborgare. I Göteborg fanns varvsindustri som ledde världsstatistiken i produktionsförmåga fram till 1970-talets början. I Göteborg har funnits nybyggnadskontrakt sedan 1600-talets slut. Vi har där fått uppleva att en kultur gått under, i det närmaste.

Nu har vi också fått uppleva att den varvskoncern som hade sitt naturliga säte i Göteborg tydligen är på väg att flytta till Stockholm, trots att man från början har fått uttala – sedan den nye direktören tillträdde – att detta inte alls skulle bli fallet. Hos en göteborgsk iakttagare av situationen utvecklas då naturligtvis en viss misstänksamhet mot Svenska Varv-koncernens ledning och dess avsikter.

När jag sedan fick Svenska Varvs årsberättelse för 1984 läste jag med viss förundran ett inlägg i denna årsberättelse som jag inte vet varför det står där. Det är ett inlägg av professor Eric Rhenman, som förmodligen bara representerar sig själv. Han är i alla fall inte, efter vad jag kan finna av årsberättelsens innehåll, engagerad i Svenska Varv. Men han tycks uttala sig å Svenska Varvs vägnar när han talar om önskvärdheten av att man via företagsförvärv och rekrytering av nya medarbetare medverkar till att

Svenska Varv-koncernen omstruktureras och utvecklas. Då grips jag av djup misstänksamhet och undrar vad som egentligen är avsikten.

Industriministern och jag är säkerligen ense om att de omständigheter som förelåg då Svenska Varv-koncernen skapades inte längre föreligger. Vi har en helt ny situation. Då tycker jag att det är en självklarhet – och i det närmaste faktiskt en plikt – för dem som har rätten att besluta, nämligen ägaren och i detta fall även regeringspolitiker och opposition, att ta upp en debatt för att genom en debatt om den framtida utvecklingen ge ledning när det gäller den framtida strukturplanens utformning.

Jag tycker inte att man kan klara sig ur denna diskussion på det sätt som industriministern försöker göra när han säger att Svenska Varv självt funderar på en strukturplan. Har industriministern någonsin tänkt sig att man skulle gå till en person som kan bli dömd till döden och höra vad han har för uppfattning om dödsstraffet? Det är ungefär den situation som här råder. Inte kan man väl egentligen vänta sig att Svenska Varv-koncernens ledning skall säga: Avliva oss, för vi har inget att göra? Det gäller särskilt som Svenska Varv presenterar sig med storståtliga planer på företagsförvärv och annat.

I årsberättelsen för 1984 ser jag vidare att den verksamhet som Svenska Varv-koncernen bedriver har kostat i runda tal 50 milj. kr., 49,9 milj. kr. står det i årsberättelsen. Dessa 49,9 milj. kr. kunde sannerligen användas på ett mycket bättre sätt, om man såg det hela ur de enskilda företagens synpunkt.

Vad industriministern här borde göra tillsammans med mig och Per Westerberg är att starta en diskussion om hur framtiden för Svenska Varv egentligen skall se ut. Låt mig ge några rejäla och bra förslag.

Det första vi skulle säga oss är att vi i Sverige behöver ha sjöfart. Sverige är i princip att betrakta som en ö ur internationell handelssynpunkt. Detta oundgängliga behov av sjöfart innebär också, faktiskt, ett behov av ett stort, fungerande reparationsvarv. Vi kan därför vara överens om att vi i strukturplanen måste lägga fast möjligheter för att utveckla Cityvarvet så att det kan stå på egna ben. Det betyder antagligen att vi måste låta det utvecklas från dagens rena reparationsvarvsverksamhet till, vid sidan av varvsverksamheten, industriell service och industriellt underhållsarbete. Låt oss vara ense om denna grundprincip.

Låt oss också vara ense om att Arendalsvarvets enastående utveckling i vad avser specialitet och kompetens inte får avbrytas. Arendalsvarvets engagemang i Trosvik och den därav föranledda nya beställningen, som stöttas av norska statsgarantier, kan med säkerhet väntas leda till underleveranser för Arendalsvarvet. Vi har fått viss tid att låta företagsledningen där operera direkt.

Kockumsvarvet måste fortsätta att visa sitt berättigande som nybyggnadsvarv på det sätt som har förutsatts.

De andra enheterna i Svenska Varv-koncernen, som uppenbarligen fungerar, i vissa fall livskraftigt, behöver inte förvaltas av varvskoncernen, som bara ger en generell bild av splittring.

Om industriministern gav dessa direktiv, skulle strukturdiskussionen inom Svenska Varv förenklas högst avsevärt. Jag utgår från att vi inte kan bli ense om huruvida det finns en framtid för Svenska Varv-koncernen såsom en

sammanhållen koncern eller såsom en koncern vilken genomgår, som det står i årsberättelsen, en "framgångsrik affärsutveckling". I årsberättelsen gör professor Eric Rhenman jämförelse med Tetra Pak och andra mycket framgångsrika företag.

Sammanfattningsvis: Det vore till nytta för Svenska Varv-ledningen, och oss politiker, om vi redan nu kunde diskutera inriktningen av strukturplaneringen. På det sättet skulle Svenska Varv-ledningen få ett enklare och mera meningsfullt jobb.

Anf. 30 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! I mitt interpellationssvar har jag lovat Nic Grönvall att han skall få goda möjligheter att diskutera varvsfrågorna till våren, när riksdagen skall behandla varvspropositionen. Jag utgår från att Nic Grönvall vid det tillfället vill ha ett så gott underlag som möjligt. Det är för att ge ett sådant underlag för diskussionen och för besluten i riksdagen som Svenska Varv nu håller på med sin strukturplan, och vi kommer sedan att göra våra bedömningar i industridepartementet. Det är en normal gång när man skall förbereda en riksdagsbehandling och ett riksdagsbeslut, och jag förstår inte varför vi inte skulle hålla fast vid den också när det gäller varvspolitiken. Det är minsann viktigt för Sverige, för svensk industri och för de regioner där vi i dag har varven att det beslut som riksdagen skall fatta till våren blir så noggrant och grundligt förberett som möjligt.

Men jag vill gärna tillägga att jag är beredd att ta den utsträckta hand som Nic Grönvall räckte mig. Jag vill inbjuda alla riksdagspartier att vara med och diskutera varvspolitiken efter 1986. Jag är beredd att så småningom låta industridepartementets varvsfolk informera de olika riksdagsgruppernas ledningar om varvssituationen. Jag är öppen för ett konkret tankeutbyte mellan industridepartementet och de olika riksdagsgrupperna.

Nic Grönvall gav en beskrivning av varven i historisk belysning och gick tillbaka ända till 1600-talet, men han glömde en sak. Det var nämligen hela tiden fråga om privata varv, och även om inte alla företag gick omkull så hade de i varje fall det gemensamt att ägarna inte kunde driva varven fortsättningsvis, och staten fick då träda in och ta över dem.

Jag vill sedan, herr talman, göra ytterligare några kommentarer, eftersom Nic Grönvall söker en debatt med anledning av sin interpellation. Han förde där fram tre saker som jag gärna skulle vilja ge en reaktion på.

Den första är att jag anser att det för vissa företag kan finnas vinster att göra genom att man samlar dem i koncerner. Genom att utnyttja företagens gemensamma erfarenheter av produktion och marknadsföring kan en koncernledning helt säkert uppnå ett bättre resultat än vad som annars skulle vara fallet. Men jag vill med mycket stort eftertryck säga att frågor om struktur av företag inom och utom koncernen ändå måste prövas från fall till fall. Min erfarenhet säger mig att generella riktlinjer inte är särskilt bra i det sammanhanget.

Den andra synpunkten jag vill lämna är att jag, när jag läste interpellationen och funderade över vad den möjligen kan syfta till, med viss förvåning har noterat att Nic Grönvall menar att man genom att flytta ut varven ur en industrikoncern och på så sätt lägga ett antal varv direkt under staten

snabbare skulle uppnå självständiga beslut än vad som nu skulle vara fallet. Jag kan inte tölka Nic Grönvall annorledes än att han anser att företagen skulle styras direkt från regeringskansliet. Jag måste säga att jag har en helt annan uppfattning än Nic Grönvall i den här frågan. Företag måste enligt min mening drivas i nära kontakt med marknaden. Möjligheterna att få dugliga och hängivna medarbetare i företaget hänger samman med vilken grad av självständighet och ansvar medarbetarna får. Företagens dagliga skötsel kan inte ske genom detaljerade beslut av ägaren, regeringen eller riksdagen, utan statliga företag behöver samma rågång mellan företagsledningsfrågor, styrelsefrågor och strategiska ägarfrågor som andra företag. På den punkten ligger regeringens politik fast.

Som en tredje kommentar vill jag säga att regeringen har en odogmatisk syn på de statliga företagen. Köp och försäljning av företag inom den statliga sektorn skall vara kommersiellt och strukturellt välgrundade. Om ett företag passar bättre in och har bättre utvecklingsförmåga inom det privata näringslivet än inom det statliga finns det enligt min mening inga principiella skäl att motsätta sig en försäljning. Men jag vill för tydlighetens skull klart och entydigt säga att någon realisation av statliga företag och därmed skattebetalarnas pengar kommer aldrig en socialdemokratisk regering att ställa sig bakom.

Den statliga sektorn av företag skall kunna köpa företag och starta företag. Det är väldigt viktigt att den statliga företagssektorn nu efter en följd av år, då vi har ägnat företagssektorn mycket av saneringsarbete, får chansen att expandera och utvecklas.

Till slut, herr talman, skulle jag i Nic Grönvalls försäljnings- och köpariver verkligen med intresse och stora förväntningar vilja ge herr Nic Grönvall chansen att på ett antal månader försöka sälja varven. Han är mycket välkommen tillbaka till industridepartementet med köpare, om han kan finna sådana som vill handla varv för närvarande.

Anf. 31 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! På något vis kände jag det som om historiens vingslag susade genom rummet. Det var trevligt att få se den utsträckta handen riktad även åt moderata samlingspartiet. Huruvida vi kan ta i den på allvar är svårt att svara på, men vi kan göra ett hederligt försök. Tanken att man på beredningsplanet nu skulle kunna diskutera den planering som uppenbarligen måste pågå när det gäller varvsfrågorna uppfattar jag såsom mycket positiv.

Om jag sedan övergår till att diskutera industriministerns förvåning eller svårighet att förstå grunden för mitt resonemang om direktförvaltning vill jag betona att genom att den statliga varvsverksamheten bedrivs i aktiebolagsform kompletteras det regelkomplex under vilket politikerna här har att uppträda med aktiebolagslagens regler. Det innebär rent faktiskt i ganska många situationer att det i en koncernbildning finns en inbyggd motsättning mellan dotterbolagen och moderbolaget. Moderbolaget har ju ett starkt intresse, t. o. m. en skyldighet, att försvara sitt kapital och se till att dess balansräkning uppfyller lagens krav. I detta ligger det motsatsförhållande som jag har tagit som utgångspunkt för påståendet att det skulle kunna vara till nytta för snabb beslutsprocedur om industridepartementet förvaltade

aktierna i varvsbolagen direkt. Jag menar att det vore till nytta framför allt därför att de styrelser som arbetar i varvsbolagen inte skulle få sina synpunkter filtrerade av en koncernledning, som ju har att ta ytterst komplex hänsyn till den illa sammansatta grupp av företag som Svenska Varv-koncernen utgör.

Jag vill också gärna ta fasta på resonemanget om närheten till marknaden. Det är naturligtvis trevligt att höra industriministern använda de begreppen, för i vanliga fall talar ju politiker om företagsamhet och annan verksamhet med utgångspunkt i kostnadssidan. Industriministern gör här en tydlig markering av det angelägna i att observera och ta hänsyn till intäktssidan. Det är naturligtvis på intäktssidan som man måste arbeta för att låta dessa företag få en struktur som gör dem intressanta på marknaden.

Man kan väl nu i efterhand få diskutera den genomlidna Consafekrisen från den utgångspunkten. Där var ju Arendalsvarvet begränsat i sin handlingsfrihet – tyvärr. Kanske hade en annan lösning än den som det nu blev kunnat leda till att Arendalsvarvets situation hade sett annorlunda ut. Safebolagets plattformsägande är i sig en marknad.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1985/86:28 om krisen inom sjöfartsnäringen

Anf. 32 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Per Westerberg har mot bakgrund av läget inom sjöfartsnäringen frågat statsrådet Roine Carlsson om

1. han avser att lägga fram en proposition om varvs- och rederipolitiken inom den närmaste tiden,
2. han avser att framdeles sköta varvs- och rederipolitiken genom riksgäldskontoret och dess hemligstämplar,
3. Zenit Shipping AB får avyttra båtar under det bokförda värdet med hänsyn tagen till tidigare riksdagsbeslut och regeringsdirektiv och
4. hur han ser på den uppkomna situationen i varvs- och rederinäringen.

Arbetet inom regeringen är numera så fördelat att det är jag som skall svara på interpellationen.

En proposition om varvspolitiken och om avvecklingen av det statliga fartygsinnehavet kommer att föreläggas riksdagen under våren 1986. Då kommer regeringens överväganden rörande varvsnäringen och den statliga rederiverksamheten att redovisas. För närvarande sker ett omfattande analysarbete i syfte att få fram ett tillfredsställande beslutsunderlag. Jag får därför be Per Westerberg att ha tålamod ännu några månader.

Enligt gällande föreskrifter utfärdas kreditgaranti enligt riksdagens beslut av fullmäktige i riksgäldskontoret.

Efter beslut av riksdagen gör för närvarande statskontoret en utredning om bl. a. vilken roll riksgäldskontoret i fortsättningen skall ha i administrationen av det statliga varvsstödet. Denna fråga kommer också att behandlas i kommande varvsproposition. Liksom hittills kommer besluten om politikens

inriktning inom varvs- och rederinäringen att fattas av riksdag och regering.

Vad gäller det statliga fartygsinnehavet ankommer det på Zenit Shipping AB att med hänsyn till marknadsförhållandena bedöma i vilka former och på vilka villkor försäljningar skall genomföras för att bästa ekonomiska utfall skall uppnås. Zenit Shipping kan alltså avvyttra fartyg till priser som understiger de bokförda värdena, om bolaget med hänsyn till marknadsläget bedömer detta som lämpligt.

Anf. 33 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på de frågor som jag har ställt i interpellationen. Med ledning av industriministerns svar tycker jag mig ändå kunna konstatera ett antal saker.

Först och främst vill jag då framhålla att det riksdagsbeslut som den socialdemokratiska majoriteten genomdrev våren 1983 angående varv och rederier har lett till att man i dag har misslyckats. En studie av det omdiskuterade Zenit Shipping AB visar att vi moderater förespråkade en snabb avveckling till en något högre kostnad än vad en långsam avveckling sades komma att innebära. Med åtminstone en del av facit i handen ser vi i dag att staten, i stället för att ha en merkostnad år 1983 på 600 miljoner, har tvingats täcka in driftsförluster på 1 700 milj. kr. Via riksgäldskontoret har staten tvingats tillskjuta ytterligare 1 100 milj. kr., och nyligen har staten även kommit att stå som garant för framtida förluster till ett värde av ytterligare 1 700 milj. kr.

3-4 miljarder mer förefaller den felaktiga rederipolitiken vad avser Zenit Shipping AB komma att kosta de svenska skattebetalarna. Med andra ord har man gjort en ganska stor felspekulation, i hopp om stigande fartygspriser.

När det gäller Uddevalla Shipping AB har fördröjningen av nedläggningen av Uddevallavarvet kommit att allvarligt skada Svenska Varv-koncernens möjligheter att i fortsättningen klara sig på egen hand. Man har försämrat utgångsläget. Om man hade följt de moderata partimotionerna, hade man inte bara sparat en hel del kapital utan också – det vill jag framför allt understryka – kunnat se till att människor slapp ett stort och utdraget lidande samt ovissheten vad gäller deras framtida situation.

Men i stället för att föregående vår ikläda sig ansvaret lät industridepartementet riksgäldskontoret ta stöten. Genom en mycket tvivelaktig lagteknisk konstruktion fick riksgäldskontoret nämligen överta ansvaret för 1 100 milj. kr. av Zenits lån. Nu på senhösten har det talats om ytterligare 1 700 milj. kr. till Zenit och ytterligare lika mycket pengar till Uddevalla Shipping.

Det råder ingen tvekan om att det är fråga om ett misslyckande. I dessa frågor borde man enligt min uppfattning ha gått till riksdagen. Eftersom det riksdagsbeslut som fattades våren 1983 uppenbarligen har inneburit ett misslyckande och pengarna har tagit slut, hade det varit ytterst rimligt att regeringen, i stället för att hänvisa till riksgäldskontoret och dess hemligstämplar, hade skrivit en ny proposition som innehöll nya riktlinjer för hur man i framtiden skulle klara de stora problem som Zenit Shipping AB hade och även de problem som företaget skulle få.

Jag måste fråga industriministern: Varför lade regeringen inte fram någon proposition våren 1985? Jag är tacksam för att regeringen kommer att lägga

fram en proposition våren 1986, men ett år har uppenbarligen kommit att kosta svenska skattebetalare ytterligare en hel del pengar. Hur ser industriministern egentligen på konkursinstitutet? Zenit var mer eller mindre konkursmässigt under en stor del av det gångna året.

Zenits styrelseordförande Leif Lewin skriver i Dagens Industri den 13 november i år att de pengar som regeringen och industridepartementet anvisade våren 1983 var helt otillräckliga och att det redan från början stod klart att Zenit inte hade en chans att klara sig inom föreskrivna ramar. Stämmer det med industriministerns uppfattning, eller var det beslutsmaterial som riksdagen fick otillfredsställande eller rent av felaktigt? Eller var bedömningen då den att det verkligen fanns möjligheter för Zenit att inom 3-miljardersramen kunna avveckla fartygsinnehaven?

På mina enträgna frågor till samme styrelseordförande har det även framkommit att han ansett sig vara förhindrad att sälja fartygsenheter under det bokförda värdet på grund av regeringens direktiv, att man inte har ansett det vara lämpligt att söka börsintroduktion eller vidta liknande åtgärder för att avlasta Zenits risker, att det inte borde vara möjligt att försöka undgå skrotning. Det är utomordentligt anmärkningsvärda uttalanden från styrelseordföranden i Zenit Shipping AB, och jag skulle gärna vilja ha en kommentar om detta från industriministern.

Till sist skall jag upprepa mina frågor: Varför fick riksgäldskontoret gå in i stället för att det gjordes en klar redovisning för riksdagen, när det gamla beslutet och de pengar som hade anslagits var förverkade? Hade det inte varit bättre att erkänna att det var en felaktig spekulering i stigande fartygspriser och i stället försöka finna en bra väg ut redan under den gångna våren? Var Zenits utgångsläge hopplöst redan våren 1983, genom det beslut som då fattades? Var bolaget verkligen genom regeringens direktiv förhindrat att sälja båtar under bokfört värde eller att vidta andra extraordinära åtgärder för att kunna avveckla fartygsinnehaven så snabbt som möjligt?

Slutligen vill jag ställa ytterligare en fråga till industriministern. Svenska Varv skall enligt föregående beslut uppnå lönsamhet senast under 1986. Står industriministern kvar vid denna åsikt utan att ange några nya kreditsubventioner?

Anf. 34 Industriminister THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag vill endast på ett par punkter kommentera herr Westerbergs anförande.

På en punkt skall jag medverka till att återföra herr Westerberg till ordningen. Flertalet av de båtar som nu belastar Zenit Shipping AB och landets ekonomi tillverkades under åren 1976–1982, dvs. år då borgerliga regeringar styrde Sverige.

Riksgäldskontoret har riksdagens uppdrag att garantera finansieringen av de svenska varvens produktion i enlighet med de villkor som riksdagen har godkänt. Marknadsutvecklingen inom varvs- och rederibranschen har medfört att betydande förlustrisker finns till följd av de garantier som redan har lämnats. Riksgäldskontoret måste liksom andra kreditinstitut och banker i liknande situationer bevaka att förlustriskerna minimeras. Fullmäktige i riksgäldskontoret har liksom regeringen bedömt att de planer som presente-

rats för avvecklingen av det slutliga fartygsinnehavet är det bästa sättet att minska förlustriskerna och har därför fattat beslut som möjliggör en rationell avveckling av det statliga fartygsinnehavet. Zenits plan innebär en relativt snabb och marknadsmässig avveckling av fartygsinnehavet. Det beslut som riksgäldskontoret har fattat gör att Zenit bör kunna lyckas med det här.

Anf. 35 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag vill bara notera att enligt årsredovisningar lämnade av Zenit Shipping AB har majoriteten av de båtar bolaget innehade vid tiden för 1983 års beslut tillverkats före eller under 1976. Detta är i och för sig en stickfråga som saknar egentlig betydelse i och med att enighet intill dess rådde om svensk varvspolitik. Det var först senare oenigheten uppstod, nämligen 1978.

Det var 1983 beslutet om Zenits rekonstruktion och formerna för avvecklingen av fartygsinnehavet togs. I det sammanhanget har vi redovisat en väsentligt billigare lösning av hur man skulle ha kunnat gå till väga än den regeringen och majoriteten i riksdagen valde, vilket nu står de svenska skattebetalarna dyrt.

Vad avser riksgäldskontoret och riksgäldsfullmäktige skall de självfallet följa riksdagens beslut. Men kan man icke fullgöra sina åtaganden inom Zenit finns det två åtgärder att vidta. Antingen går man till ägaren och begär kapitaltillskott eller också träder man i likvidation och låter borgensmannen – garanten riksgäldskontoret – inträda och täcka de förluster som man håller på att göra eller har gjort. Avvecklingen skall självfallet sedan ske så snabbt och så effektivt som möjligt.

Jag vill även återkomma till de frågor jag ställde till industriministern avseende styrelseordföranden i Zenit Shipping AB Leif Lewins uttalande om de direktiv man fått från regeringen. Jag påminner om frågan varför man inte lade fram någon proposition 1985 när det stod fullt klart att de pengar som anslagits genom riksdagsbeslutet våren 1983 var förbrukade.

Till sist: Står industriministern fast vid sin uppfattning att man senast 1986 inom Svenska Varv skall uppnå lönsamhet utan några nya subventioner?

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1985/86:176–178 till kulturutskottet

1985/86:179–183 till bostadsutskottet

1985/86:184–188 till skatteutskottet

10 § Anf. 36 TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista uppförs trafikutskottets betänkanden 1 och 2 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

11 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1985/86:65 Förslag till ändring i brottsbalken m. m. (vissa frågor om datorrelaterade brott och ocker)

Prot. 1985/86:36
26 november 1985

12 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1985/86:189 av *Rolf Dahlberg*
1985/86:190 av *Pär Granstedt* och *Karl-Anders Petersson*
1985/86:191 av *Jens Eriksson*
1985/86:192 av *Bo Lundgren*
1985/86:193 av *Wiggo Komstedt*
1985/86:194 av *Gunnar Biörck* i Värmdö
1985/86:195 av *Bo Lundgren* och *Karl-Gösta Svenson*
1985/86:196 av *Bo Lundgren*
1985/86:197 av *Oskar Lindkvist* och *Sören Lekberg*
1985/86:198 av *Kenth Skårvik* och *Leif Olsson*
1985/86:199 av *Erling Bager*
Ändrad mervärdeskatt (prop. 1985/86:47)

1985/86:200 av *Lars Werner m. fl.*
1985/86:201 av *Arne Andersson* i Ljung *m. fl.*
1985/86:202 av *Alf Svensson*
1985/86:203 av *Bertil Jonasson*
1985/86:204 av *Karl Erik Olsson m. fl.*
1985/86:205 av *Lars Ernestam m. fl.*
1985/86:206 av *Maj-Lis Lööw m. fl.*
Skärpta avgasreningskrav för personbilar, m. m. (prop. 1985/86:61)

13 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1985/86:9 Ändring i lagen om prästval (prop. 1985/86:34)

Skatteutskottets betänkanden

1985/86:5 Lotterivinstskatten (prop. 1985/86:46)
1985/86:6 Godkännande av en överenskommelse mellan Sverige och Det Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland om ömsesidigt administrativt bistånd mellan deras tullmyndigheter (prop. 1985/86:26)

Lagutskottets betänkande

1985/86:10 Ändring i marknadsföringslagen m. m. (prop. 1984/85:213)

Trafikutskottets betänkande

1985/86:5 Tilläggsbudget I (prop. 1985/86:25 delvis)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1985/86:2 Villkoren för ersättningarna vid arbetslöshet

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 25 november

1985/86:67 av Alf Svensson (c) till statsrådet Bengt Lindqvist om barntillsynen för dagbarnvårdarens barn:

I propositionen om förskola för alla barn (prop. 1984/85:209) finns en viss öppenhet också mot barnomsorg som inte har kommunen som huvudman. Här föreslås samma statsbidrag för den kommunala barnomsorgen som för den barnomsorg som ges av föräldrakooperativ och barnomsorg som har anknytning till en ideell organisation.

Några kommuner har tagit initiativ till någon form av vårdnadsersättning också till föräldrar som själva helt svarar för tillsyn av sina förskolebarn. Initiativen har inte kunnat genomföras därför att de överklagats och av besvärinstanserna förklarats ligga utanför den kommunala kompetensen.

I Linköping har kds fullmäktige-grupp tagit upp dagbarnvårdarnas situation och deras mycket ojämlika förhållanden i jämförelse med övrig barnomsorgspersonal och övriga förvärvsarbetande. Dagbarnvårdarna är i praktiken den enda yrkesgrupp som inte kan få barnomsorg för sina egna barn.

I och med att kommunerna infört vårdtak på mellan 140 och 160 timmar/vecka har de dagbarnvårdare som också är småbarnsföräldrar allvarligt diskriminerats. Dagbarnvårdarens möjlighet att utöva sitt yrke reduceras med antalet egna barn i förskoleåldern. En dagbarnvårdare med två egna barn i förskoleåldern har således bara halv förvärvsarbetskaperitet.

Hade en dagbarnvårdare rätt till barntillsyn på samma villkor som övriga yrkesgrupper skulle man genom att sända sina förskolebarn till ett daghem eller ett annat familjedaghem nå full förvärvsarbetskaperitet och kunna ta emot barn upp till vårdtaget på samma sätt som en dagbarnvårdare utan egna barn. Dagbarnvårdaren med egna förskolebarn skulle i det läget ha samma möjlighet till full förvärvsinkomst som dagbarnvårdaren utan egna barn.

Efter någon tids betänketid slöt socialdemokraternas, vänsterpartiet kommunisternas och centerpartiets representanter i Linköpings kommunfullmäktige upp kring de tankegångar kds kommunfullmäktige i Linköping hade om att dagbarnvårdarna borde kunna erhålla barntillsyn på samma villkor som övrig personal inom barnomsorgen. I dagsläget är samtliga partier i Linköping eniga om detta.

Praktiska skäl talar för att barntillsynen för dagbarnvårdarnas egna barn i tillsynsberättigad ålder med fördel sker i det egna hemmet.

Mot ovanstående bakgrund vill jag fråga statsrådet:

Är statsrådet beredd att vidta sådana åtgärder att dagbarnvårdarna kan räkna med barntillsyn på samma villkor som övriga förvärvsarbetande?

den 26 november

Prot. 1985/86:36
26 november 1985

1985/86:68 av Anita Bråkenhielm (m) till utrikesministern om förslag till riksdagen rörande sambandet mellan nedrustning och utveckling:

Den 1983 förordnade utredningen om sambandet mellan nedrustning och utveckling överlämnade i augusti 1984 sitt huvudbetänkande Med sikte på nedrustning.

Betänkandet har remissbehandlats. Det har översatts till engelska och givits en betydande spridning även internationellt.

Några förslag eller ställningstaganden från regeringen, grundade på utredningen, har dock ej givits.

Ämnar utrikesministern – eller något annat statsråd – lägga fram några förslag med anledning av utredningen?

Om inte, kan detta tas som intäkt för att regeringen står principiellt bakom de slutsatser, överväganden och förslag som presenteras i utredningen?

1985/86:69 av Sten Andersson i Malmö (m) till justitieministern om brottsutvecklingen i Malmö:

Allt flera malmöbor liknar stadens brottsutveckling vid en i detta sammanhang okänd stads i USA. Benämningen på Malmö som Sveriges Chicago är förhoppningsvis överdriven, men samtidigt oroande och borde vara en varningssignal.

Brottsligheten i Malmö har ökat kraftigt under senare år. Många malmöbor upplever på grund av den stora brottsligheten staden som mycket otrygg. Samtidigt anser man att ansvariga myndigheter inte tar situationen på allvar. Detta är en oroande och otillfredsställande situation!

Dagligen påminns malmöborna i pressen om den omfattande brottsligheten. Många av stadens invånare har också haft konkreta kontakter med olika slags brottslighet, antingen genom självupplevelser eller genom att släktingar, grannar och bekanta och arbetskamrater har drabbats. "Vad hjälper det att vi har en hygglig pension och en bra bostad, när vi är rädda för att gå ut." "Många pensionärer upplever det som om de lever i ett ombonat fängelse." "Vi är oroliga ja t. o. m. mycket rädda den dag i månaden vi skall gå till posten och hämta vår pension." Dessa uppfattningar delas tyvärr av alltför många malmöbor!

Polisens möjlighet att bekämpa den ökande brottsligheten är trots behjärtade insatser alltför liten. Polisen i Malmö har definitivt för små resurser. Det kan inte anses vara fel att påstå att den ökande brottsligheten i Malmö hänger samman med polisens alltför små möjligheter att skapa den trygghet för stadens invånare som dessa förtjänar.

På grund av polisens knappa resurser har deras möjligheter att synas "på stan" minskats till en orimligt låg nivå. Samma sak gäller för polisens brottsutredningsverksamhet, där utredningstiderna blir alltför långa. Självfallet är jag medveten om att människors benägenhet att begå brott inte minskar i och med att en polis är synlig eller kan tillkallas snabbt. Men – och det är väsentligt – möjligheten och benägenheten att utföra ett brott reduceras starkt om vetskapen finns att polisen snabbt kan dyka upp.

Prot. 1985/86:36
26 november 1985

Meddelande om
interpellationer

Är statsrådet medveten om den oroande brottsutvecklingen i Malmö, och kan malmöborna förvänta åtgärder från regeringen i syfte att göra Malmö tryggare?

1985/86:70 av *Ulla Orring* (fp) till socialministern om den rättspsykiatriska kliniken i Umeå:

Väntelistorna på de rättspsykiatriska klinikerna i allmänhet är långa. Detta medför svåra lidanden för psykiskt ömtåliga och i vissa fall sjuka patienter.

Men särskilt anmärkningsvärt är de förhållanden som för närvarande råder för Norrlandspatienterna. 1984 stängdes den rättspsykiatriska stationen i Sundsvall och i maj 1985 den i Härnösand.

De häktade patienterna som skall genomgå rättspsykiatrisk undersökning placeras nu på den klinik i landet som har den kortaste väntetiden. För Norrlandsfallen innebär detta att när de äntligen tas in hamnar de långt hemifrån. Därmed fördröjs en utveckling som alla säger sig vilja åstadkomma, nämligen att de till psykiatrisk vård dömda patienterna vårdas så nära hemorten som möjligt.

Framtiden för rättspsykiatri i norr har under den senaste tioårsperioden varit motsägelsefull. Visserligen träffades ett avtal mellan staten och Västerbottens läns landsting 1974 om en klinik i Umeå. Landstinget byggde kliniken i anslutning till den nya psykiatriska enheten, och den stod färdig 1978. Men staten har på intet sätt till dags dato fullföljt intentionerna från överenskommelsen 1974.

Förhandlingar har förts otaliga gånger för att man skall komma överens om den nödvändiga starten av den rättspsykiatriska enheten. En synnerligen anmärkningsvärd tröghet har visats från statsmakternas sida.

Västerbottens läns landsting har för sin del – efter preliminära förhandlingar med socialdepartementet – tillsatt en ansvarig överläkare och därtill rekryterat erfaren sjukvårdspersonal. En avdelning med fem utredningsplatser och fem vårdplatser står beredd att ta emot patienterna.

De så sent som i våras förda förhandlingarna med den bestämda intentionen om en driftstart senast hösten 1985 har tyvärr inte lett till ett avtal kunnat tecknas med staten.

Med anledning av detta förhållande vill jag ställa följande frågor:

- Ämnar statsrådet för patienternas skull fullfölja det preliminära avtalet från 1974 som innebär en driftstart av den färdigbyggda rättspsykiatriska enheten i Umeå?
- Eller anser statsrådet det försvarbart att de norrlänningar som skall genomgå en rättspsykiatrisk undersökning skall skickas söderut och att deras väntetider i häktena förlängs samt att de dessutom blir undersökta långt ifrån sina hemtrakter med onödigt psykiskt lidande för individen?

1985/86:71 av *Karin Israelsson* (c) till socialministern om den rättspsykiatriska kliniken i Umeå:

Prot. 1985/86:36
26 november 1985

Meddelande om frågor

1974 tecknade Västerbottens läns landsting ett avtal med staten om att landstinget skulle bygga lokaler för statens rättspsykiatriska klinik i Umeå. Dessa lokaler stod färdiga 1978. Av olika anledningar har inte de planerade vårdavdelningarna tagits i bruk. De var ämnade för de patienter som dömts till vård på slutan anstalt. Utredningen för rättspsykiatrisk bedömning sker vid kliniken.

1984 fördes förhandlingar som gav till resultat en preliminär överenskommelse som var avsedd att träda i kraft under 1985. Enligt detta förslag skall en vårdavdelning med elva platser för utredning och vård av patienter tas i bruk i landstingets regi. Utredningsenheten – statens rättspsykiatriska station – avses även drivas av landstinget för statens räkning.

Det nya avtalet, som alltså var klart i början av 1985, har ännu ej godkänts av regeringen. Detta medför att ett antal utredningar ej kan utföras i Umeå utan får ske exempelvis ända nere i Lund. Detta strider mot den närhetsprincip som skall råda inom psykiatin.

Dessutom har detta förhållande lett till att domstolarna fått lov att visa stor återhållsamhet när det gäller begäran om rättspsykiatrisk utredning.

Jag vill med anledning av detta fråga socialministern:

När kommer detta avtal att godkännas av regeringen?

15 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 25 november

1985/86:224 av *Jan Jennehag* (vpk) till kommunikationsministern om bibehållande av luftfartsverkets kontrollcentral i Timrå:

Luftfartsverkets kontrollcentral för norra Sverige ligger i dag på Sundsvall/Härnösands flygplats i Timrå. En lokalisering till Luleå har diskuterats länge. Inom berörda myndigheter finns olika meningar om det rationella i detta.

Är kommunikationsministern beredd att verka för att kontrollcentralen blir kvar i Timrå?

den 26 november

1985/86:225 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till kommunikationsministern om bemanningen vid sambandscentralen i Gryt:

Det är ur många aspekter viktigt att Sverige bevarar en levande skärgård. För att möjliggöra detta fordras bl. a. bra kommunikationsmöjligheter för den bofasta skärgårdsbefolkningen liksom för sommarboende och båtfolk.

Vid sambandscentralen i Gryt planerar regeringen via tullverket en

rationalisering som bl. a. innebär att dagens bemanning dygnet runt upphör. Gryts sambandscentral kommer nästa år att vara bemannad enbart under kontorstid, måndag–fredag kl. 8.00–16.00.

Är kommunikationsministern beredd att verka för att sambandscentralen i Gryt även fortsättningsvis blir bemannad dygnet runt?

1985/86:226 av *Börje Stensson* (fp) till kommunikationsministern om lokpersonalens extratjänstgöring:

Lokpersonalens yrkesorganisation framhåller att extratjänstgöring avkrävs lokförare i alltför hög grad. Detta sägs bero på lokförarbrist. Extratjänstgöringen är så vanlig att den torde strida mot ingångna avtal om arbetstidens längd, antal dagar man får tjänstgöra i följd osv. Det anses att förhållandena kommer att bli än värre om inte nyrekrytering sker och utbildningen intensifieras.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga kommunikationsministern:

Vilka åtgärder är statsrådet beredd vidta för att lösa de ovan relaterade problemen?

1985/86:227 av *Birgitta Hambraeus* (c) till statsrådet Ingvar Carlsson om den planerade silvergruvan i Garpenberg:

Hedemora kommun har med stor majoritet tillstyrkt att Boliden AB öppnar en ny silvergruva i Garpenberg på vissa villkor. Regeringen har dröjt länge med svaret och skapat stor otålighet i bygden, där man vill ha en fortsättning på den månghundraåriga bergshanteringen.

Jag anhåller om kammarens tillstånd att till miljöministern ställa följande fråga:

Vilka överväganden i regeringen gör att beslutet drar ut på tiden?

1985/86:228 av *Per Olof Håkansson* (s) till kommunikationsministern om planerna på nya tågjärjelinjer:

Regeringen har nyligen givit statens järnvägar i uppdrag att utreda vissa nya tågjärjelinjer m. m.

Därefter har media rapporterat att en tågjärjelinje kommer att etableras mellan Malmö och Travemünde genom samverkan bl. a. mellan kommunen och privata intressen men utan SJ:s direkta medverkan.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern:

Vilka initiativ är statsrådet beredd att ta för att hävda möjligheten till samlade lösningar där bedömningen sker i ett samhällsekonomiskt perspektiv?

1985/86:229 av *Karl Erik Olsson* (c) till utrikesministern om slutförvaringen av kärnbränsle:

I ett anförande i lördags hävdade förre generaldirektören i SKI, Lars Nordström, att slutförvar av använt kärnbränsle enligt KBS-3-metoden inte

är godtabart. Avfallet kommer där att " mogna " till en uran/plutoniummalm och plutoniet i denna blir av vapenkvalitet.

Eftersom ett KBS-förvar inte syns stå i överensstämmelse med Sveriges syn på nedrustning och icke-spridning av kärnvapen vill jag fråga utrikesministern om nämnda uttalande föranleder några åtgärder.

1985/86:230 av *Siri Häggmark* (m) till finansministern om sambandscentralen i Kungshamn:

Återigen går det illavarslande rykten om att sambandscentralen i Kungshamn skall centraliseras till Göteborg.

Är det sant?

1985/86:231 av *Lennart Pettersson* (s) till finansministern om etiska regler vid tilldelning av aktieposter:

Aktiespararnas riksförbund har starkt kritiserat den tilldelning av mycket stora aktieposter i läkemedelsföretaget Leo som skett till en liten grupp ledande personer inom moderbolaget Sonessons, Leo samt Volvo. Tilldelningen var speciellt uppseendeväckande genom sin kombination av stora aktieposter och mycket lågt pris jämfört med emissionskursen för övriga aktieägare och nuvarande börskurs.

Det måste anses stötande ur allmän synpunkt att ett litet antal personer med, skall vi säga, en speciell relation till ett företag på detta sätt ges tillfälle att göra snabba miljonvinster. I sista hand sker dessa vinster på andra – och mindre – aktieägares bekostnad, varför Aktiespararnas riksförbund med rätta reagerat.

Jag vill därför fråga finansministern:

Hur ser statsrådet på behovet av etiska regler vid tilldelning av aktieposter och priset på dessa aktier för särskilt utvalda personer, och vilka åtgärder kan statsmakterna vidta för att sådana etiska regler kommer till stånd?

1985/86:232 av *Margareta Fogelberg* (fp) till kommunikationsministern om dubbelspår på järnvägssträckan Kungsbacka–Göteborg:

Västkostbanan är en av Europas mest trafikerade enkelspåriga järnvägar. Banan har stora kapacitetsproblem. Det gäller inte minst den långväga godstrafiken. På senare år har vissa förbättringar gjorts genom omläggning av kortare sträckor och förbättring av mötesplatser. Under flera år har riksdagsledamöter motionerat och uppvaktat statsråd och departement i detta angelägna ärende.

Sträckan Göteborg–Kungsbacka är delvis förberedd för dubbelspår. Viadukter för två spår finns redan, och bandelen Almedal–Mölnalds nedre är färdigprojekterad.

På tio år har antalet pendlare mellan Kungsbacka och Göteborg ökat från drygt 6 000 år 1975 till över 14 000 i dag. Några tusen åker i motsatt riktning. Om man räknar in Lindome och Kålleröd blir det ungefär 20 000 personer som rör sig utmed denna del av västkustbanan varje dag.

Prot. 1985/86:36
26 november 1985

Meddelande om frågor

Kollektivtrafiken söderifrån mot Göteborg har fått rejäla tillskott bara det senaste året. Privatbilisterna har inte minskat i samma grad. Ändå känns det inte rätt att uppmana människor att bättre utnyttja kollektivtrafiken, eftersom dieseldrivna bussar är det enda alternativ som står till buds. Både bussar och bilar bidrar med en ansevärd del av luftföroreningarna.

Kommer statsrådet Hulterström att bli den kommunikationsminister som gick till historien för att han på en gång löste ett besvärande trafik- och miljöproblem genom att ge SJ resurser till dubbelspår för pendeltåg mellan södra Kungsbacka och Göteborg?

1985/86:233 av *Lars De Geer* (fp) till industriministern om återuppförande av visst eldhärjat sågverk i Särna:

För två månader sedan brann det till domämföretagen hörande sågverket i Särna upp, varvid dock de båda torkugnarna och det helt nya justerverket i anläggningen förblev oskadade. Enligt uppgift var sågverket försäkrat till betryggande värde.

Från domämföretagens sida har emellertid inget besked givits till de anställda angående sågverkets framtid, och oron är därför stor i Särna för att sågverket kommer att läggas ned helt och hållet. En sådan nedläggning vore en katastrof för glesbygdssorten Särna, när sågverket är ortens största industriella arbetsplats och sysselsätter drygt 30 man, varav många yngre och många familjeförsörjare. Råvarutillgången från skogarna runt Särna är vidare helt tillräcklig.

Kan statsrådet ge ett besked om att domämföretagen kommer att återuppföra det brunna sågverket vore detta ytterst värdefullt för alla berörda i glesbygdssorten Särna med omnejd.

1985/86:234 av *Pär Granstedt* (c) till utbildningsministern om bättre löne- och arbetsvillkor för professorer m. fl.:

För kvaliteten i svensk högskoleutbildning är det viktigt med goda lärarkrafter, vilket bl. a. förutsätter att lärartjänsterna framstår som attraktiva. Någon positiv lösning när det gäller bl. a. professorslönnernas nivå har ännu ej nåtts.

Vilka initiativ är regeringen beredd att ta för att påtagligt förbättra löne- och arbetsvillkor för professorer och andra lärartjänster inom högskolan?

1985/86:235 av *Christer Nilsson* (s) till utbildningsministern om temaforskning vid Linköpings universitet kring barns förhållanden:

Vilka åtgärder överväger statsrådet för att förverkliga planerna att bedriva temaforskning kring barns förhållanden (Barn-tema) vid Linköpings universitet?

16 § Kammaren åtskildes kl. 16.58.

Prot. 1985/86:36
26 november 1985

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Gunborg Apelgren